

Starpkultūru un svešvalodu komunikāciju katedra

SIEVIETES FRANCIJAS POLITIKĀ 20. GADSIMTĀ

Bakalaura darbs

Autore:

Akadēmiskās bakalaura augstākās izglītības programmas “Mākslas”

Starpkultūru sakaru (Latvija un Francija) apakšprogrammas

4. kursa studente Benita Balmane

(ID Nr.20120303)

Darba vadītāja:

Lekt., Mg. Paed. lekt. Helēna Kalve

Doc., Mg.Paed. Anita Vaišle

/paraksts/

Rīga

2016

SATURS

IEVADS.....	3
1. LIKUMA: PAR VIENLĪDZĪBU POLITIKĀ, ATTĪSTĪBA.....	5
1.1. Sieviešu tiesības Francijā līdz 20. gadsimtam.....	5
1.1.1. <i>Saliešu</i> likums.....	6
1.1.2. Vispārējā cilvēka tiesību deklarācija.....	9
1.1.3. Civilkodekss.....	11
1.2. Sieviešu tiesību attīstība Francijā 20. gadsimta sākumā.....	13
1.3. Paritātes likuma pieņemšanas cēloņi un tā mērķi.....	16
1.4. Paritātes likuma attīstība līdz mūsdienām.....	20
2. SIEVIEŠU IENĀKŠANA FRANCIJAS POLITIKĀ.....	21
2.1. Sievietes Francijas politikā līdz II Pasaules karam.....	22
2.2. Balsstiesību iegūšana.....	24
2.3. Sievietes Francijas politikā pēc II Pasaules kara.....	26
2.4. Pretestība un diskriminācija pret sieviešu ienākšanu politikā.....	29
3. NOZĪMĪGAS SIEVIETES FRANCIJAS POLITIKĀ 20. GADSIMTĀ.....	34
3.1. Simona de Bovuāra – sieviešu tiesību aizstāve.....	34
3.2. Simona Veila – dzīves gājums un politiskā karjera.....	39
3.3. Edīte Kresone - pirmā sieviete premjerministres amatā.....	45
NOBEIGUMS.....	49
TĒZES.....	51
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS.....	52
SUMMARY.....	59
RÉSUMÉ.....	60
PIELIKUMI.....	61
1. pielikums.....	62
2. pielikums.....	63
3. pielikums.....	64
4. pielikums.....	65
5. pielikums.....	66
6. pielikums.....	67

IEVADS

Bakalaura darba tēma ir „Sievietes Francijas politikā 20. gadsimtā”. Tēmas izvēles pamatā ir tās aktualitāte, jo, neskatoties uz progresu gadsimta garumā, jautājums par dzimumu līdztiesībām Francijas politikā joprojām ir aktuāls. Francijā sieviešu cīņa par dzimumu līdztiesībām aizsākās revolūcijas laikā, bet ievērojami panākumi tika gūti pēc II Pasaules kara līdz ar sieviešu balsstiesību iegūšanu. Pateicoties Francijas sieviešu cīņai par vienlīdzību un personisko brīvību visās dzīves jomās, t.sk. arī politikā, šodien varam runāt par to, ka sievietes politikā sāk ieņemt aizvien nozīmīgāku lomu, tomēr joprojām ir aktuāls jautājums par to, kāpēc sievietes saskaras ar problēmām, kuras saistītas ar dzimumu diskrimināciju politikā.

Bakalaura darbā tiek pētīts, kā ir mainījies sievietes stāvoklis politikā un sabiedrībā līdz 20. gadsimta beigām, kā ir attīstījusies sieviešu ienākšana politikā.

Darbs sastāv no trīs nodaļām. Pirmajā nodaļā autore pēta, kā ir mainījušās sieviešu tiesības līdz 20. gadsimtam, kādi apstākļi veicināja Paritātes likuma politikā pieņemšanu un attīstību. 2000. gada 6. jūnijā tika pieņemts papildināts likums par paritāti politiskajā dzīvē. Tas ir likums nr. 2000-493 par paritāti politikā, „*veicinot vienlīdzīgu pieeju vēlēšanās uz mandātiem un vēlētiem amatiem, vīriešiem un sievietēm*” (*Loi n° 2000-493 du 6 juin 2000 tendant à favoriser l'égal accès des femmes et des hommes aux mandats électoraux et fonctions électives*¹). Autore pēta šī likuma pieņemšanas cēloņus, mērķus un likuma attīstību, lai noskaidrotu tā ietekmi uz sieviešu pārstāvniecību Francijas politikā.

Otrajā nodaļā ir pētījums par sieviešu ienākšanu Francijas politikā, par sieviešu balsstiesību iegūšanu. Autore darbā atsaucas uz materiāliem par sieviešu diskriminācijas izpaušmēm Francijas politikā, ar kurām saskārusies sievietes 20. gadsimta otrajā pusē.

Trešā nodaļa ir veltīta trīs nozīmīgām pārstāvēm Francijas politikā un sieviešu tiesību aizstāvēm. Autore savam pētījumam ir izvēlējusies Simonu de Bovuāru (*Simone de Beauvoir*), kura ar saviem darbiem un idejām septiņdesmitajos gados iedvesmoja feministu kustību Francijā. Otra personība ir bijusī veselības ministre Simona Veila (*Simone Veil*), kuras cīņa 1974. gadā par abortu legalizēšanu ir palikusi vēsturiski nozīmīga un kuras ieguldījums politikā tiek augstu vērtēts arī mūsdienās. Kā trešo autore ir izvēlējusies līdz

¹Journal officiel de la République Française, 7 juin 2000. LOI n° 2000-493 du 6 juin 2000 tendant à favoriser l'égal accès des femmes et des hommes aux mandats électoraux et fonctions électives. Pieejams: http://www.haut-conseil-egalite.gouv.fr/IMG/pdf/JO_Loi_du_6_juin_2000.pdf [skatīts:07.02.2016.]

pat šodienai vienīgo sievieti premjerministres amatā Francijā - Edīti Kresonu (*Édith Cresson*), kuru šim amatam nominēja Fransuā Miterāns (*François Mitterrand*).

Bakalaura darba pētāmais jautājums ir: kā ir mainījušās sieviešu tiesības gadsimtu gaitā Francijā un, izsekojot Paritātes likumam, tā pieņemšanai un veiktajām izmaiņām tajā, noskaidrot, kāda ir tā ietekme uz sieviešu pārstāvniecību šodienas Francijas politikā?

Pētījuma mērķis ir izpētīt sieviešu lomu Francijas politikā 20. gadsimtā, īpaši izvērtējot triju Francijā pazīstamu sieviešu devumu politikā un dzimumu līdztiesību attīstībā.

Lai sasniegtu izvirzīto darba mērķi, autore ir izvirzījusi šādus darba uzdevumus:

- Iegūt padziļinātas teorētiskās zināšanas par to, kā ir mainījušās sieviešu tiesības līdz 20. gadsimta beigām.
- Izpētīt, kā sieviešu cīņa par tiesībām un vienlīdzību Francijā ietekmēja balsstiesību iegūšanu un palielināja sieviešu lomu Francijas politikā.
- Noskaidrot, vai un kāda ir bijusi diskriminācija un pretestība sieviešu emancipācijai Francijas politikā.
- Izpētīt Paritātes likuma cēloņus, mērķus un tā attīstību.
- Iegūt informāciju par ievērojamām sievietēm Francijas politikā 20. gadsimta otrajā pusē.
- Apkopojot un analizējot informāciju, piedāvāt iespējamus skaidrojumus, vai pieņemtie likumi ir sasnieguši gaidītos rezultātus sieviešu ienākšanai Francijas politikā un ir sekmējuši dzimumu vienlīdzību politikā.

Lai sasniegtu izvirzītos darba uzdevumus, pētījumā pielietota vēsturiskā metode, lai izpētītu sievietes statusu Francijas politikā no 20. gadsimta vidus, pētot kā un kādu apstākļu ietekmē ir attīstījusies šī loma. Pielietojot aprakstošo metodi, autore, analizējot informāciju un pamatojoties uz izmantoto literatūru, detalizēti veic izpēti par sieviešu tiesību attīstību Francijā.

1. LIKUMA: „PAR VIENLĪDZĪBU POLITIKĀ” ATTĪSTĪBA

Francijā sievietēm ir tādas pašas tiesības likuma priekšā kā vīriešiem, tomēr šāds statuss ir nesens un katrs likums, kurš sievieti padarījis par līdztiesīgu, ir panākts smagā cīņā un garās diskusijās.

Sievietes politikā Francijā varēja ienākt pateicoties vairākiem likumiem, kuri tika pieņemti 20. gadsimtā. Līdz 20. gadsimta sākumam sieviešu tiesības bija ierobežotas – viņas nevarēja pārvaldīt īpašumus, strādāt bez vīra atļaujas, kā arī viņām nebija tiesību piedalīties valsts politiskajā dzīvē.

1944. gadā sievietes Francijā ieguva balsstiesības, šo datumu var uzskatīt par pagrieziena punktu sieviešu cīņai par vienlīdzību visās dzīves jomās, t.sk. arī politikā 20. gadsimtā.

Par vienlīdzību darbā un izglītības jomā ievērojamas diskusijas aizsākās līdz ar 1968. gada maija notikumiem – streiki un protesta akcijas, kurās tika pausta sabiedrības neapmierinātība ar pastāvošo varu un likumiem, kuri vairs neatbilda tā laika progresam. Tika pausts protests pret dzimumu nevienlīdzību un par ierobežotajām sieviešu tiesībām. 1990. gadā aizsākās diskusijas par dzimumu vienlīdzību politikā. Cīņa par dzimumu līdztiesībām politikā nav zaudējusi aktualitāti, jo Paritātes likums tika labots un papildināts ar mērķi sasniegt dzimumu vienlīdzība politikā ne tikai pieņemtajos likumprojektos, bet arī reālajā dzīvē.

1.1. Sieviešu tiesības Francijā līdz 20. gadsimtam

Mūsdienās sieviešu statusu sabiedrībā nosaka pēc: sieviešu tiesībām (civiltiesības, politiskās tiesības, tiesības iegūt izglītību, tiesības uz veselības aprūpi, tiesības strādāt) un pēc dzīves apstākļiem (statuss ģimenē, sabiedrībā, attiecībās ar pretējo dzimumu, mājas darbu sadale, vai un kā tiek ietekmēts sievietes ārējais izskats, vai viņai ir tiesības neatkarīgi pārvietoties).²

Līdz 20. gadsimta vidum Francijā valdīja uzskats, ka sieviete ir pakļauta un ietekmēta no vīra un no baznīcas puses, tātad nevar tikt uzskatīta par individuālu,

²Crémieu, Elisabeth, Benhida, Bouchra. *Géopolitique de la condition féminine*. Paris: Presses Universitaires de France, 2014. 11.lpp.

neatkarīgu personu.³ Francijā sievietes bija izslēgtas no politiskās dzīves un bija strikti nodalītas vīriešu un sieviešu lomas - sievietes dzīve bija mājās, bet vīrieša – ārpus mājas. Francijas politiskā vara piederēja vīriešiem un lielākā daļa sabiedrības to uztvēra kā dabas iekārtotu kārtību. Francijas vēsturē sievietēm bija svarīga loma galmā un salonos, tomēr noteicošā politiskā vara piederēja vīriešiem.⁴ Sieviešu statuss sabiedrībā un politikā ir cieši saistīts, jo politiku Francijā uzskatīja par vīriešu pasauli. Sievietes politikā varēja ienākt tikai tad, kad bija mainījies viņu tiesiskais stāvoklis sabiedrībā.

Sieviešu tiesības Francijā progresēja pēc balsstiesību iegūšanas. Pirms IV Francijas Republikas - ne Lielās Franču revolūcijas, ne arī iepriekšējo republiku solījumi par universālu brīvību, vienlīdzību un politiskajām tiesībām nerealizējās dzīvē.

1.1.1. *Saliešu*⁵ likums

Saliešu likumkrājums sākotnēji bija kriminālkodekss, kurš noteica soda apmēru par dažādiem likuma pārkāpumiem. Šis kodekss noteica, kādā kārtībā tiek izpildīti juridiskie procesi, kā arī bija iekļauta sadaļa, kura noteica personu mantojuma tiesības Merovingu dinastijas laikā.⁶

Debatējot par sieviešu ienākšanu un lomu politikā, netiek aizmirsts saliešu likums, pieminot to kā vienu no iemesliem, kāpēc sievietes politikā saskaras ar pretestību. Franču filozofe, vēsturniece un feministe Ženevjēva Frese (*Geneviève Fraisse 1948 - ...*) 1993. gadā ir sacījusi: „Uzskatu, ka joprojām aktuāls ir saliešu likums [...], tāpēc ka reprezentatīvā vara joprojām ir feodāla.⁷” Feodālā tradīcija, tās bija attiecības starp feodāli un vasali, bet sievietes šajā tradīcijā bija beztiesiskas un atstumtas no Francijas karalistes troņa.

Viduslaikos uzskatīja, ka vara un pilnvaras nāk no Dieva. Mantošanas kārtība un tiesības arī bija saskaņā ar šo uzskatu. Tradīcijas pamatā ir ideja, ka nekas nenotiek nejauši, viss uz pasaules notiek Dieva aizgādībā.⁸ Īpašuma mantojuma kārtība attiecās tikai uz

³Achin, Catherine, Sandrine Lévêque. *Femmes en politique*. Paris: Découverte, 2006. 19.lpp.

⁴Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Paris: Fayard, 1999. 53.lpp.

⁵Salieši – Franku karalistes iedzīvotāji, Merovingu dinastijas laikā (481 - 751)

⁶Poutrin, Isabelle, Schaub, Marie-Karine. *Femmes et pouvoir politique. Les princesses d'Europe, XVe-XVIIIe siècle*. Paris: Éditions Bréal, 2007. 146., 162.lpp

⁷Fraisse, Geneviève. „*Quand gouverner n'est pas représenter*”, in *É. Viennot (sous la dir. de), La Démocratie 'à la française', ou les femmes indésirables, Actes du colloque de déc. 1993*. Paris:1995, 43.lpp.

⁸Contamine, Philippe. *Le Moyen Âge. Le roi, l'Église, les grands, le peuple 481-1514. Histoire de la France politique - I*. Paris: Seuil, 2002. 373.lpp

vīriešiem. 14. gadsimtā likums: „*Pirmdzimtā (vīrieša) likumiskās tiesības*” noteica, ka mantojumu iegūst pirmdzimtais, jo ir pārāks par pārējiem dzimtas turpinātājiem. Pirmdzimtajam ir lielāka dzīves pieredze, tātad viņu arī uzskatīja par nobriedušāku, lai pārņemtu dzimtas īpašumu. Gadījumos, kad ģimenē nebija mantinieku vīriešu, mantojumu saņēma pirmdzimtā meita, viņai pienācās senjora vara un tiesības.⁹ Bērni, kuriem nebija pirmdzimtā mantojuma tiesības, tika nodrošināti ar sociālajam stāvoklim atbilstošiem dzīves apstākļiem. Parasti meitām bija divi likteņi: izdevīgas laulības vai nonākšana klosterī.

Sākot no Kapetingu dinastijas, ar Hugo Kapetu (valdīšanas laiks: 987. – 996.) līdz Luijam X (valdīšanas laiks: 1305. – 1316.) troņa nodošana no tēva dēlam noritēja bez aizķeršanās, tāpēc jautājumā par troņmantiniekiem nebija konfliktu. Problēmas ar Francijas karalistes troņmantinieku radās tad, kad karalisti pārsteidza Luija X (*Louis X, 1289. - 1316.*) pāragrā nāve un fakts, ka viņš nebija atstājis troņmantinieku. Vēl pirms savas nāves Luijs X kā troņmantinieci uzskatīja savu meitu Žannu (*Jeanne II, 1311. - 1349.*) gadījumā, ja viņam nav dēlu. 1316. gadā dzimušais dēls Žans (*Jean Ier le Posthume*) nomira piecas dienas pēc savas dzimšanas. Šajā laikā franciskāņi iebilda pret to, ka karalisti pārvaldītu sieviete, pamatojot savus iebildumus, sakot: „*Ja sievietes nedrīkst būt priesteres, tātad viņas nedrīkst arī mantot Francijas karalistes troni, jo būt par Francijas karalistes valdnieku ir augsti svēts gods.*” Žanna bija jauna un bez tuvāko radnieku atbalsta, tāpēc Francijas karalistes troni ieņēma Žannas tēvocis Filips IV (*Philippe IV, 1268. – 1314.*).

1328. gadā Anglijas karalis Edvards III (*Edward III, 1312. – 1377.*) pretendēja uz Francijas karalistes troni. Savu kandidatūru pamatojot ar to, ka viņa māte Izabella (*Isabelle de France, 1295. – 1358.*) nevarēja nodot mantojuma tiesības uz Francijas karalistes troni, jo apprecējās ar Anglijas karali Edvardu II (*Edward II, 1284. – 1327.*) un pēc Francijas karalistes tā laika politikas, Edvards III bija karalis ārzemnieks, tātad viņam nebija tiesību uz Francijas karalistes troni. 1328. gadā, kad sākās Simtgadu karš, saliešu likums, kurš aizliedz sievietei mantot Francijas karalistes troni, vēl nebija pieņemts.¹⁰

15. gadsimta sākumā, lai nodrošinātu, ka nākamais Francijas troņmantinieks būtu Filips VI, balstoties uz vēsturisku likumu, kurš aizliedza sievietei mantot zemi, pieņēma

⁹Contamine, Philippe. *Le Moyen Âge...*,375.lpp.

¹⁰Viennot, Éliane. *La loi salique dans la culture politique française : règle monarchique ou idéal républicain?*Pieejams: <http://www.elianeviennot.fr/Articles/Viennot-LS-ideal-republicain.pdf> [skatīts:05.03.2016.]

pirmo Francijas karalistes pamatlikumu: saliešu likumu (*la loi salique*). Likums noteica, ka sievietes nevar kļūt par Francijas karalistes troņmantniecēm.¹¹

No plaša saliešu likumkrājuma, kurš tika izstrādāts no 506. līdz 511. gadam valdnieka Hlodvika (*Clovis, 466. – 511.*) valdīšanas laikā, tika pārņemts likums, kurā teikts, ka meitām nav tiesību mantot zemi un īpašumus, tikai vīrieši var būt tiesīgi mantot zemi. Aizgūstot šo likumu, pieņēma, ka sievietēm nav arī tiesību uz Francijas karalistes troni.¹² Pēc uzvaras Simtgadu karā pār Angliju garīdznieki, juristi un vēsturnieki iesniedza rūpīgi izstrādātus pierādījumus, kuri apliecināja saliešu likuma likumību, savukārt, karaliskā ģimene šajā jautājumā palika diskrēta. Francijas monarhijai bija jāpakļaujas pieņemtajam saliešu likumam.¹³ Likumu pieņēma, lai izvairītos no politiskās nestabilitātes un novērstu dinastiju konfliktus. Karalis nedrīkstēja izturēties pret Francijas karalistes troni kā pret privātīpašumu – bija strikti jāievēro gan mantošanas kārtība, gan tiesības un pienākumi.¹⁴

Gadījumos, kad troņmantnieku vidū bija tikai meitas, šis likums sarežģīja troņa mantošanas kārtību, bija jāpēta dzimtai piederīgie, lai noteiktu mantinieku. Ne vienmēr šis likums tika ievērots, padarot šo likumu interpretējamu. Francijas vēsturē ir bijuši gadījumi, kad augstdzimušās ģimenēs nebija vīriešu mantinieku, kuri varētu pārņemt tēva varu un ieņemt troni. Piemēram, Fransuā II (*François II, 1458.-1488.*) nebija dēlu, bet bija divas meitas. Pēc viņa nāves mantojumu ieguva vecākā meita – Anna (*Anne de Bretagne, 1477. – 1514*). Bijuši arī gadījumi, kad karalisti teorētiski pārvalda vīrietis, bet praktiski to dara sieviete – māte, māsa vai sieva. Šarla VI (*Charles VI, 1368. – 1422.*) sieva Izabo Debavjēra (*Isabeau de Bavière, 1371. - 1435.*) pārņēma sava vīra pilnvaras viņa garīgās veselības problēmu dēļ.¹⁵ Līdz Šarla VIII (*Charles VIII, 1470. – 1498.*) pilngadības sasniegšanai, karalisti pārvaldīja viņa vecākā māsa Anna (*Anne de France, 1462. – 1522.*).

Katrīna Mediči (*Catherine de Médicis, 1519. – 1589.*) teorētiski divas reizes savas dzīves laikā pārvaldīja karalisti. Pēc vīra Heinriha II (*Henri II, 1519. - 1559.*) nāves 1559. gadā par karali kļuva 14 gadus vecais dēls Francisks II. Pēc dēla nāves par karali tika kronēts otrs dēls Kārlis IX, kuram bija tikai 10 gadu. Viņa centās noformēt sev reģenta¹⁶

¹¹Poutrin, Isabelle, Schaub, Marie-Karine. *Femmes et pouvoir politique. Les princesses d'Europe, XVe-XVIIIe siècle*. Paris: Éditions Bréal, 2007. 146;162.lpp

¹²Contamine, Philippe. *Le Moyen Âge. Le roi, l'Église, les grands, le peuple 481-1514. Histoire de la France politique - 1*. Paris: Seuil, 2002. 378.lpp

¹³Contamine, Philippe. *Le Moyen Âge...*, 376.lpp

¹⁴Turpat, 379. – 380.lpp.

¹⁵Turpat.

¹⁶Reģents - monarha nepilngadības gadījumā kāds no valsts augstākajiem aristokrātiem vai radnieks, kurš pilda monarha pienākumus līdz troņmantnieks sasniedz pilngadību.

statusu, taču tas neizdevās. Viņa neatkāpās, turpināja cīņu, kamēr viņa ieguva apzīmējumu – Francijas guvernante. No šī brīža oficiāli viņa bija sava mazgadīgā dēla guvernante. Dzīves laikā, ko viņa pavadīja Francijas karalistē pēc vīra nāves, viņai bija noteicošā loma politiskajos notikumos.

Kāda bija ietekme uz sieviešu ienākšanu Francijas politikā pirms vairākiem gadsimtiem pieņemtajam likumam? Sievietes, kuras bija pie varas pirms saliešu likuma pieņemšanas, tika gan nomelnotas, gan viņu pieļautās kļūdas tika plaši apspriestas, šādā veidā apstiprinot, ka sievietes nav piemērotas, lai būtu pie varas.¹⁷

1.1.2. Vispārējā cilvēka tiesību deklarācija (*Déclaration universelle des droits de l'homme et du citoyen de 1789*)

Francijas revolūcija 1789. gadā bija tautas cīņa par sociālo vienlīdzību, par solidaritāti. Sievietes, piedaloties Lielajā Franču revolūcijā, cerēja, ka mainīsies viņu beztiesiskais stāvoklis sabiedrībā. Joprojām spēkā bija saliešu likums. Juridiski sieviete kā persona neeksistēja. Sieviete varēja iegūt statusu vienīgi ģimenē – māte, meita, sieva, atraitne. Katoļu baznīcai bija ietekme ne tikai Francijas politikā, bet arī uz ģimenes modeli. Sievietēm jākalpo saviem vīriem, tāpat kā kalpo Dievam. Sievai ir jāpakļaujas vīra norādēm, ja viņa nepakļaujas, viņa grēko. Sievietes likteni skaudrāku padarīja nevēlamas grūtniecības, tāpēc bieži tika veikti aborti, bērnu slepkavības un to pamešana.¹⁸

Sievietēm nebija tiesību iegūt izglītību. Zēni mācījās skolās, bet meitenes (aristokrātu, buržuāzijas ģimenēs) skoloja mātes. 18. gadsimtā vairāki filozofi (Didro, Monteskiē, Kondorsets, Voltērs) aizstāvēja viedokli, ka nav pamata noniecināt sievietes kā zemākas kārtas pārstāves. Sievietes noniecināja neizglītības dēļ, bet sievietēm nebija pieejama izglītība. Daži no revolūcijas mērķiem, kuri bija saistīti ar sieviešu statusu sabiedrībā, bija: panākt, ka arī meitenēm būtu iespēja iegūt izglītību un panākt vienlīdzīgu statusu noslēdzot laulību, panākt to, ka abiem ir gan pienākumi, gan tiesības laulībā.¹⁹

Jautājums par sieviešu politiskajām tiesībām nebija aktuāls. Filozofs un politiķis Kondorsets (*Marquis de Condorcet, 1743. – 1794.*) izteica ideju, ka sievietēm (viņš runāja par sievietēm īpašniecēm, *aut. piez.*), tāpat kā vīriešiem, ir tiesības izmantot pilsētas

¹⁷Viennot, Éliane. *La loi salique dans la culture politique française : règle monarchique ou idéal républicain?* Pieejams: <http://www.elianeviennot.fr/Articles/Viennot-LS-ideal-republicain.pdf> [skatīts:05.03.2016.]

¹⁸Rosa, Anette, Guibert-Sledziewski, Elisabeth. *Citoyennes. Les femmes et la Révolution française.* Paris: Messidor, 1988. 8. – 22.lpp.

¹⁹Rosa, Anette, Guibert-Sledziewski, Elisabeth. *Citoyennes...*, 49.lpp.

tiesības - netiešās politiskās tiesības.²⁰ Tas bija 1788. gads, kad vēl nebija pieņemts likums par vispārējām vēlēšanām²¹, tāpēc politiskā dzīve un tiesības iedzīvotājiem bija nosacīti jēdzieni. 1789. gadā no marta līdz maijam Francijas tauta aktīva pauda nostāju pret pastāvošo varu. Revolucionāri cīnījās pret aktuālo trīs kārtu sistēmu, savukārt vēsturnieki min arī ceturto kārtu – sievietes, kuru statuss pēc revolūcijas nemainījās. 1789. gada pavasarī notika vairāki sieviešu protesti pret netaisnīgo sievietes statusu sabiedrībā.²² Sievietes pievienojās visas tautas protestam, jo arī viņas bija pret nevienlīdzību un netaisnību.

1789. gadā pieņēma likumu par netiešām vēlēšanu tiesībām, samaksājot vēlēšanu nodokli. Balsot drīkstēja vīrieši no 25 gadu vecuma, zemes īpašnieki, samaksājot noteiktu naudas summu. Patiesībā balsstiesības nebija tautai, bet gan noteikta statusa cilvēkiem. Īpašnieki bija vīrieši, tātad sievietes bija pasīvo pilsoņu kategorijā.²³ Vēlēšanas bija pirmās tiesības, ko Francijas iedzīvotāji ieguva kā pilsoņi. Pasīvie pilsoņi (t.sk. arī sievietes) varēja piedalīties asamblejas sanāksmēs.

Lielā Franču revolūcija vainagojās ar *Vispārējo cilvēka tiesību deklarāciju* (*Déclaration universelle des droits de l'Homme*). 1789. gada 26. augustā pieņemtajā *Cilvēka tiesību deklarācijā*, sievietes tika noliegtas kā pilntiesīgas pilsones. Pirmais pants noteica, ka cilvēki (*tulk. hommes* – cilvēki, vīrieši) piedzimst un dzīvo kā brīvas un vienlīdzīgas personas likuma priekšā. Jautājums ir, kas ir šie cilvēki?²⁴

Arī franču vēsturnieks Janiks Ripa (*Yannick Ripa*) runā par paradoksu Francijas vēsturē, kad 1789. gada augustā Francija kļuva par cilvēktiesību valsti, bet pilsoņu tiesības neattiecās uz sievietēm²⁵. Viena no pirmajām sievietēm Francijā, kura pieprasīja dzimumu vienlīdzību likuma priekšā, bija Olimpa de Gūža (*Olympe de Gouges, 1748.-1793.*), kura savā 1791. gada publicētajā darbā „Sievietes un pilsones tiesību deklarācijā” (*Déclaration des droits de la femme et de la citoyenne*) atspoguļoja sievietes skaudro statusu sabiedrībā. Viņa pieprasīja tiesības šķirt laulību, pilnīgu dzimumu vienlīdzību, kā arī verdzības aizliegšanu. Pazīstamākais citāts no šīs deklarācijas ir: „*Ja sievietei ir tiesības kāpt uz*

²⁰Turpat,50.lpp.

²¹1792. gadā pieņemtais likums par netiešajām vispārējām vīriešu vēlēšanām, kurās varēja piedalīties vīrieši no 25 gadu vecuma, samaksājot vēlēšanu nodokli.

²²Rosa, Anette, Guibert-Sledziewski, Elisabeth. *Citoyennes. Les femmes et la Révolution française*. Paris: Messidor, 1988.72.lpp.

²³Rosa, Anette, Guibert-Sledziewski, Elisabeth. *Citoyennes...*58. – 61.lpp.

²⁴Halimi, Gisèle. *Femmes: moitié de la terre, moitié du pouvoir*. Paris: Gallimard, 1994. Sledziewski, Elisabeth. *L'universalité trompeuse de la Révolution de 1789*. 49. – 58.lpp.

²⁵Ripa, Yannick. *Les Femmes*. Paris: Cavalier Bleu, Idées reçues, 2002. 91.lpp.

*ešafota, tad viņai būtu jābūt arī tiesībam kāpt tribīnē (Une femme a le droit de monter à l'échafaud, elle doit avoir également celui de monter à la tribune.).*²⁶

Vārda brīvība un tiesības veidot sanāksmes, lai izteiktu viedokli bija vienas no svarīgākajām revolūcijas cīņām.²⁷ 18. gadsimtā Francijā pilsētās sievietes radīja salonu kultūru. Pirmie saloni tika radīti buržuāzijas vidū. Salonos sievietes varēja justies brīvi, jo saloni bija brīvi no cenzūras. Salonos bija iespēja ne tikai apspriest ikdienas rūpes, bet tā bija arī vieta intelektuālām diskusijām. 1793. gadā likums aizliedza sieviešu klubus un salonus.²⁸ Lielajai franču revolūcijai nebija pozitīva ietekme ne uz sievietes statusu sabiedrībā, ne arī uz viņas ikdienu. Vienīgais likums, kurš mainīja sievietes tiesisko stāvokli pēc 1789. gada revolūcijas, bija 1792. gadā pieņemtais likums par laulības šķiršanu.²⁹

Republikas izveidošana iezīmēja jaunu laika posmu Francijas vēsturē ar apgaismības laika idejām un progresu atzīšanu.³⁰ Viens no Revolūcijas „solījumiem” bija izveidot pilsoņu likumkrājumu. Par šo likumkrājumu diskusijas bija no 1793. līdz 1794. gadam un no 1796. gada līdz 1801. gadam, kad Pirmais konsuls prezentēja Civilkodeksu.³¹

1.1.3. Civilkodekss

Pirmais Francijas civilkodekss bija revolucionārs un atdalīja reliģiju no valsts varas. Tajā bija iekļautas trīs nodāļas: 1. Cilvķka tiesības un pienākumi 2. Mantas pārvaldīšana 3. Pirkšanas un mantojuma tiesības.³² Revolūcijas laikā viens no mērķiem bija kodifikācija³³, lai ieviestu jaunas tiesību normas, novēršot likumos esošās pretrunas un nepilnības.³⁴ Viens no Napoleona mērķiem bija ieviest vienotu likumkrājumu – Civilkodeksu, bet ideja par Civilkodeksu nebija viņa. Par likumkrājuma ieviešanu runāja jau Fransuā I (*François I*,

²⁶Achin, Catherine, Sandrine Lévêque. *Femmes en politique*. Paris: Découverte, 2006. 13.lpp.

²⁷Boudon, Jacques-Olivier. *Citoyenneté, république et démocratie en France (1789 - 1899)*. Paris: Armand Colin, 2014.31. – 32.lpp.

²⁸Rosa, Anette, Guibert-Sledziowski, Elisabeth. *Citoyennes. Les femmes et la Révolution française*. Paris: Messidor, 1988. 42. – 43.lpp

²⁹Crémieu, Elisabeth, Benhida, Bouchra. *Géopolitique de la condition féminine*. Paris: Presses Universitaires de France, 2014. 48.lpp.

³⁰Boudon, Jacques-Olivier. *Citoyenneté, république et démocratie en France (1789 - 1899)*. Paris: Armand Colin, 2014. 51.lpp.

³¹Jacques-Olivier Boudon. *Citoyenneté, république...*, 81.lpp.

³²Hermansen, Christian. *Code civil français*.Pieejams:<http://www.universalis-edu.com/encyclopedie/code-civil-francais/> skatīts: [15.03.2016.]

³³ Kodifikācija: *normatīvo aktu sistematizācijas process un tā rezultāts - izstrādātās jaunās tiesību normas, kurās novērstas atsevišķos aktos esošās pretrunas un nepilnības.*

³⁴Tunc, André. *Code Napoléon*. Pieejams: <http://www.universalis-edu.com/encyclopedie/code-napoleon/> [skatīts:15.03.2016.]

1494. - 1547.) laikā. Vienots pilsoņu likumkrājums bija viens no revolūcijas mērķiem, izveidot un ieviest Civilkodeksu. Vēsturnieki Napoleonu dēvē par Francijas Civilkodeksa tēvu. Patiesībā to var dēvēt par mītu. Napoleona ieguldījums Civilkodeksā bija 28 – 29 lapas no 2575 kopumā. Napoleons piedalījās 34 sesijās no 84 kopumā. Viņa loma Civilkodeksa izveidē ir pārspīlēta. Viņš parakstījās par Civilkodeksa ieviešanu, kā to būtu varējis izdarīt jebkurš cits valsts vadītājs.³⁵

Neskatoties uz pretrunīgo vērtējumu par Napoleona ieguldījumu Francijas Civilkodeksa sastādīšanā, tomēr viņš bija ieinteresēts sakārtot likumdošanu Francijā. 1800. gadā Napoleons atsāka darbu pie Civilkodeksa izveides. Viņš izveidoja jaunu komiteju četru cilvēku sastāvā, kura turpināja 1793. gadā izveidotās Likumdošanas komitejas darbu. No 1801. līdz 1804. gadam notika diskusijas par izstrādāto Civilkodeksu.³⁶

Civilkodekss stājās spēkā 1804. gadā 21. martā. Primārais Civilkodeksa mērķis bija uzlabot sabiedrības dzīves apstākļus, balstoties uz cilvēka dabiskajām tiesībām. Civilkodekss noteica sociālo un politisko kārtību, tas bija pret valdības patvaļu. Visi cilvēki likuma priekšā ir vienlīdzīgi. Tas nevis ieviesa jaunu kārtību, bet nostiprināja „dabisko kārtību” – ģimene, tēva autoritātes nostiprināšana, īpašumi. Ģimene bija kā Napoleona vadītā valsts – galvenais ir vadītājs (tēvs) un pēc tam visi pārējie. Sieva un bērni ir pakļauti tēvam. 213. pants: „*Vīram ir jānodrošina sieva, sievai ir jāpakļaujas vīram.*”³⁷

Napoleona civilkodekss noteica, ka precētām sievietēm nav nekādu juridisko tiesību. Sievietēm nebija tiesību iegūt vidējo un augstāko izglītību; parakstīt līgumus, pārvaldīt finanses un viņām nebija politisko tiesību. Vīram bija pilnīga vara pār savu sievu, jo bez vīra atļaujas viņa nevarēja ne strādāt, ne ceļot uz ārzemēm. Vīram bija tiesības uzraudzīt sievas dzīvi ārpus mājas un viņai nebija tiesību pārvaldīt savus ienākumus. Sieva nedrīkstēja celt prasību tiesā bez vīra atļaujas.

Napoleons uzskatīja, ka sievietes loma pasaulē ir radīt bērnus. „*Sieviete pieder vīrietim, tāpat kā augļu koks ir dārznieka īpašums (La femme appartient à l'homme comme l'arbre à fruit appartient au jardinier),*”³⁸ paskaidrojais Napoleons.

³⁵Caratini, Roger. *Napoléon. Une imposture. Mépris des droits de l'homme, esclavagisme, génocide, décrets anti-juifs, millions de morts... Et cet homme est devenu un mythe.* Paris: Archipel, 2002. 490.lpp.

³⁶Caratini, Roger. *Napoléon. Une imposture...*, 354. – 364.lpp.

³⁷Jacques-Olivier Boudon. *Citoyenneté, république et démocratie en France (1789 - 1899).* Paris: Armand Colin, 2014. 81.lpp.

³⁸Crémieu, Elisabeth, Benhida, Bouchra. *Géopolitique de la condition féminine.* Paris: Presses Universitaires de France, 2014. 48.lpp.

Civilkodekss sievietes determinēja, padarīja par otršķirīgām būtnēm gan ģimenes dzīvē, gan sabiedrībā. Neviens statuss nebija sievietei labvēlīgs – ne precētas sievietes statuss, ne neprecētas. Sievietēm bija pienākumi, bet nebija tiesību.

Francijas vēsturē sieviešu statuss un viņu dzīve bija pakļauta likumiem, kurus izstrādāja tā laika vara. Pie varas esošie vadītāji – vīrieši, nebija ieinteresēti piešķirt sievietēm tiesības, brīvību un dzimumu līdztiesību. Pirmās sieviešu tiesību aktīvistes cīnījās par izmaiņām Civilkodeksā, tomēr 1848. gada revolūcijas laikā viņas palika nesadzirdētas. Francijas Otrās impērijas laikā (1852. - 1870) atsākās diskusijas par sieviešu tiesībām, par balsstiesību piešķiršanu sievietēm.³⁹ Lai sievietes varētu iegūt līdztiesīgu statusu sabiedrībā, likumi, kuri skāra sievietes ikdienu un ģimenes jautājumus, Francijā tika pārveidoti 20. gadsimta laikā.

1.2. Sieviešu tiesību attīstība Francijā 20.gadsimta sākumā

Kopš 1850. gada līdz likuma pieņemšanai par dzimumu paritāti politikā, Francijā pieņēma vairākus likumus, lai veicinātu dzimumu līdztiesību. Diskusijas par likumu izmaiņām, kuras skāra sieviešu tiesības, izraisīja asas diskusijas un pretestību gan no sabiedrības puses, gan no institūciju puses.

19. gadsimtā un 20. gadsimta sākumā sievietēm joprojām nebija politisko tiesību, bet tas nenozīmē, ka viņām nebija nekāda loma Francijas politiskajā dzīvē. 19. gadsimtā attīstījās sieviešu prese, tāpēc sievietes varēja paust savu viedokli plašākai Francijas publikai un uzrunāt vairāk sieviešu, iedrošinot cīnīties par savām tiesībām. 1881. gadā Parīzē apgrozībā nonāca avīze *Pilsoņi (La Citoyenne)*. Rakstus galvenokārt gatavoja Ibertīna Oklēra (*Hubertine Auclert, 1848. – 1914.*), kura bija aktīva cīņā par sieviešu vēlēšanu tiesībām un sieviešu emancipāciju Francijā. Savu viedokli un protestu viņa puda oriģinālās protesta akcijās, piemēram, piesakot nodokļu streiku 1881. gada 31. martā un 1908. gada vēlēšanu laikā pieprasot vēlēšanu tiesības sievietēm, protestēja ar otrādi apgrieztu vēlēšanu urnu.⁴⁰

19. un 20. gadsimts bija arī sieviešu tiesību un feminisma kustības zelta laikmets. Pirmo reizi, 1872. gadā vārdu „*feministe*” lietoja A. Dimā (dēls). Pēc 10 gadiem Ibertīna Oklēra pārņēma šo apzīmējumu, cīnoties par vēlēšanu tiesību piešķiršanu sievietēm.

³⁹Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Paris: Fayard, 1999. 53.lpp

⁴⁰Jacques-Olivier Boudon. *Citoyenneté, république et démocratie en France (1789 - 1899)*. Paris: Armand Colin, 2014. 135. 137.lpp.

Termins kļuva populārs visā pasaulē. Francijā tas iemantoja popularitāti preses izdevumos, teātrī, kā arī daiļliteratūrā.⁴¹ Feminisms apzīmēja gan ideju par sieviešu emancipāciju, gan arī konkrētas aktivitātes, kurās puda sieviešu prasības pēc izmaiņām likumdošanā. Feminisma kustībai nebija tikai simboliska nozīme, tai bija arī politisks spēks un nozīme, kuru varēja redzēt protesta akcijās un manifestos.

Pirmie panākumi sieviešu līdztiesību attīstībā 20. gadsimta sākumā bija izmaiņas likumdošanā, kuras skāra sieviešu darba iespējas. Piemēram, kopš 1903. gada sievietes varēja ievēlēt Darba Augstākajā padomē. 1907. gadā pieņēma likumu, ka sievietēm ir tiesības pārvaldīt savus ienākumus, bet ne īpašumus. Šajā pašā gadā pieņēma likumu, ka sievietes var ievēlēt tiesās, kas izskata strīdus starp darba devējiem un darba ņēmējiem.⁴² Pirms I Pasaules kara sākuma, 1913. gadā sievietēm oficiāli piešķīra astoņu nedēļu maternitātes atvaļinājumu, tāda veidā nodrošinot mātes aizsardzību.

Pirmā un Otrā Pasaules kara laikā sievietēm nācās aizvīstot vīriešus, t.i. uzņemties vīriešu darbus. Francija joprojām bija zemkopības valsts. 1918. gadā, 60% zemnieku bija kara laukā, tāpēc sievietēm bija jāuzņemas fiziski smags darbs. Sievietes strādāja arī kara ieroču rūpnīcās un metalurģijā. Pēc kara daļa sieviešu turpināja darbu rūpnīcās.⁴³ Karš sievietes padarīja neatkarīgākas, spēcīgākas un patstāvīgākas - apzīmējumi, kurus līdz šim bija pieņēmts piešķirt vīriešiem. Pēc I Pasaules kara radās jauns apzīmējums, kurš raksturoja šādu sievieti - *garçonne* (*garçon* - zēns). *La garçonne* bija 1920. gadu modernitātes simbols, jaunā sieviete, par kuru sapņoja feministes.⁴⁴ Pretējs tēls tradicionālajai sievišķībai gan ārējā izskatā, gan dzīves veidā.

1924.gadā pieņēma likumu par vienotu izglītības sistēmu - apvienojot skolu programmas.⁴⁵ Pateicoties šim likumam, meitenēm bija tādas pašas izglītības iespējas kā zēniem, tāpēc varēja turpināties progress dzimumu līdztiesību jautājumos.

1938. gada 18. februārī tika veiktas saturiskas izmaiņas Civilkodeksa 15 pantos, atceļot precētas sievietes tiesībnespēju.⁴⁶

⁴¹Fauré, Christine. *Nouvelle encyclopédie politique et historique des femmes* Rochefort, Florence. *Du droit des femmes au féminisme en Europe 1860 – 1914*. Paris: Les Belles Lettres, 2010. 551. - 552.lpp.

⁴²Huard, Raymond. *Le suffrage universel en France 1848 – 1946*. Paris: Aubier, 1991. 193.lpp.

⁴³Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Paris: Fayard, 1999. 150.lpp.

⁴⁴Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. 156. - 162.lpp.

⁴⁵Muchembled, Robert. *Insoumises. Une autre Histoire des Françaises XVIe – XXIe siècle*. Paris: Autrement, 2013. 241.lpp

⁴⁶Numéro Journal officiel de la République française. Lois et décrets. 1938/02/19(A70/N42) Pieejams: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6551219w/f2.image.r=Journal%20officiel%20de%20la%20R%C3%A9publique%20fran%C3%A7aise.langFR#> [skatīts: 24.04.2016.]

Tūkstošiem Francijas sieviešu II Pasaules karā bija iesaistītas gan kā pasīvās, gan aktīvās dalībnieces. Kara ieroču rūpnīcās, slimnīcās, gaisa spēkos, Francijas armijā un Pretestošanās kustībā. Sievietes, kuras bija Pretestošanās kustībā, ar savu drosmi un uzņēmību apliecināja, ka sievietes var sevi pierādīt ne tikai kā mājsaimnieces, bet arī kā Francijas aizstāves. Viņas parādīja drosmi, ka ir gatavas riskēt – nododot slepenas ziņas, uzņemot bēgļus. Sabiedrības acīs sievietes statuss bija audzis.⁴⁷

Viši režīma laikā (1940. – 1944.)⁴⁸ Francija bija pakļauta vācu okupācijai, kuras laikā, valstī pastāvēja vairākas diskriminācijas formas: rasisms, ksenofobija, antisemitisms. Māršala Petēna⁴⁹ vadībā Francija bija kā III Reihs, kurā valsts diktatūras vadība piederēja vīriešiem.⁵⁰ Viens no režīma mērķiem bija nostiprināt tradicionālās ģimenes vērtības t.i. patriarhālo sistēmu. Vācu okupācijas laikā ģimene bija valsts pārvaldīta juridiska sabiedrības daļa.⁵¹ Viena no likumu izmaiņām, kuras skāra sieviešu brīvību, tiesības uz viņu ķermeni un dzimstības kontroli bija 1920. gadā pieņemtā likuma grozījumi par kontracepcijas līdzekļu lietošanu un izplatīšanu, un par abortu aizliegšanu. Likuma pārkāpums bija krimināli sodāms, bet 1942. gadā Viši režīma valdība paaugstināja soda apmēru par abortu veikšanu līdz nāves sodam. Viši režīma devīze: „*Darbs, ģimene, tēvzeme*”, atspoguļoja šī režīma diktatoriskās vērtības. Pēc Viši režīma diktatūras 1944. gada beigās gandrīz visa Francijas teritorija bija atbrīvota no vācu okupācijas spēkiem. Neskatoties uz atgūto brīvību, Francija saskārās ar nopietnām sociālām un politiskām problēmām, jo valstī bija jāatjauno politiskā stabilitāte un jārisina kara sekas.⁵²

1942. gadā Šarls De Gols (*Charles de Gaulle, 1890. – 1970.*)⁵³ bija apsolījis, sievietēm piešķirt balsstiesības, līdzko Francija būs atbrīvota. Pēc cīņas, kas ilga vairāk kā gadsimtu, 1944. gada 21. aprīlī sievietes ieguva balsstiesības un tiesības tikt ievēlētām. Tas bija likums, kurš oficiāli aizsāka politisko vēsturi, kurā bija sievietes.

Apkopojot nozīmīgās izmaiņas Francijas likumdošanā, kuras skāra sieviešu tiesības līdz 1950. gadam, pēc iegūtās informācijas izpētes par laiku no 1900. līdz 1950. gadam,

⁴⁷Quel rôle ont joué les femmes dans la seconde guerre mondiale? Pieejams: <http://www.futura-sciences.com/magazines/sciences/infos/gr/d/epoque-contemporaine-role-ont-joue-femmes-seconde-guerre-mondiale-5490/> [skatīts:19.03.2016.]

⁴⁸Otrā Pasaules kara laikā, Viši režīms bija Māršala Petēna un Vācijas III Reiha vadīta Francijas valsts iekārta.

⁴⁹Māršals Filips Petēns (*Philippe Pétain, 1856. – 1951.*), sadarbojoties ar III Vācijas Reihu, bija Viši režīma vadītājs Francijā

⁵⁰Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. 230. – 231.lpp.

⁵¹Turpat, 172.lpp.

⁵²Becker, Jean-Jacques. *Histoire politique de la France depuis 1945*. Paris: A. Colin, 2015. 7.lpp.

⁵³Šarls de Gols jeb ģenerālis De Gols bija militārais darbinieks, politiķis. 1940. gadā izveidoja Pretestības kustību, lai atbrīvotos no valdošā kolaboracionistu Viši režīma. 1946. gada izveidoja Pagaidu valdību. Bijis Francijas premjerministrs un divas reizes ievēlēts Francijas prezidenta amatā.

autore izšķir trīs nozīmīgas izmaiņas likumdošanā, kuras būtiski ietekmēja sieviešu tiesību tālāku attīstību: pirmkārt, 1924.gadā pieņemtais likums par vienotu izglītības sistēmu. Otrkārt, 1944. gada 21. aprīlī pieņemtais likums par balsstiesību piešķiršana sievietēm, kas pavēra plašākas politiskās iespējas sievietēm un treškārt, pēc referendumā 1945. gada 21.oktobrī pieņēma IV Francijas Republikas konstitūciju. Konstitūcijas 3. pants noteica, ka *likums nodrošina sievietēm tādas pašas tiesības kā vīriešiem*⁵⁴.

Pirmais un Otrais Pasaules karš atstāja neizdzēšamas sekas Eiropas vēsturē. Karu un starpkara periodam bija arī nozīme sieviešu tiesību attīstībā. Atskatoties uz sieviešu tiesību un emancipācijas attīstību, laiku no 1914. līdz 1945. gadam, vēsturnieki vērtē gan kā progresu, gan kā stagnācijas periodu. Pēckara laikā palielinājās laulību šķiršanās skaits, kuru iniciatoras bija sievietes, jo bija kļuvušas neatkarīgākas un nebija vairs atkarīgas no vīra labvēlības. Sievietes sāka apzināties savas tiesības un spējas, tomēr ceļš uz vienlīdzīgām iespējām ikdienā, sabiedrībā, darbā un politikā bija tikai sākumposmā.

1.3. Paritātes likuma pieņemšanas cēloņi un tā mērķi

Līdz 1944. gada 21. aprīlim sievietēm Francijā nebija politisko tiesību, bet Francija bija pirmā valsts pasaulē, kurā pieņēma likumu par dzimumu paritāti politikā. Likumu mēdz saukt par „Francijas izņēmumu (*exception française*)”⁵⁵, jo šis bija unikāls likums politikas vēsturē. Paritātes likums bija cīņa pret dzimumu nevienlīdzību politikā ar mērķi veicināt sieviešu pārstāvniecību politikā. Pēc šī paša principa ir pieņemti līdzīgi likumi, kuri saistīti ar atalgojumu, darba iespējām un izglītību.⁵⁶ Par likuma pieņemšanu politiķi diskutēja vairāk kā 10 gadus. Cīņa par Paritātes likuma pieņemšanu politikā aizsākās 1980. gados, pateicoties feminisma kustības aktīvistēm, sievietēm politiķēm un starptautiski pieņemtajām konvencijām, kuras skāra sieviešu tiesības.⁵⁷ 1970. gados likumi un vienošanās starp valstīm par dzimumu līdztiesību nodrošināšanu pieņēma starptautiskos dokumentos, piemēram Eiropas Konvencijā.⁵⁸

⁵⁴Crémieu, Elisabeth, Benhida, Bouchra. *Géopolitique de la condition féminine*. Paris: Presses Universitaires de France, 2014. 57.lpp.

⁵⁵Bard, Christine, Baudelot, Christian, Mossuz-Lavau, Janine. *Quand les femmes s'en mêlent*. Paris: Martinière, 2004. 159.lpp.

⁵⁶Parité entre hommes et femmes. Pieejams:

<http://www.insee.fr/fr/methodes/default.asp?page=definitions/parite-hommes-femmes.htm>

[skatīts:25.03.2016.]

⁵⁷Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Paris: Fayard, 1999. 315.lpp.

⁵⁸Bard, Christine, Baudelot, Christian, Mossuz-Lavau, Janine. *Quand les femmes s'en mêlent*. 145.lpp.

1979. gadā, ANO pieņēma konvenciju „*Par jebkura veida sieviešu diskriminācijas izskaušanu*”. Pieņemtā konvencija bija pret sieviešu diskrimināciju, nevis pret dzimumu diskrimināciju, tātad uz vīriešiem šie konvencijas likumi neattiecas. Konvencija noteica, ka: „*Diskriminācija pret sievieti nozīmē jebkādu atšķirību, izņēmumu vai ierobežojumu pēc dzimuma pazīmēm, kas samazina vai likvidē cilvēka tiesību un pamatbrīvību atzīšanu, izmantošanu vai realizēšanu sievietēm politiskajā, ekonomiskajā, sociālajā, kultūras, pilsoņa tiesību vai jebkurā citā sfērā neatkarīgi no viņu ģimenes stāvokļa, pamatojoties uz vīriešu un sieviešu līdztiesību.*”⁵⁹ Konvencija bija par sieviešu līdztiesību visās dzīves jomās ne tikai pieņemtajos likumos, bet arī reālajā dzīvē. Apņemoties veicināt un pildīt Konvencijas izstrādātos likumus, to parakstīja visas Eiropas Kopienas dalībvalstis. Eiropas Kopiena izstrādāja vairākas programmas, lai veicinātu dzimumu līdztiesību. 1986. gada 27. janvārī, Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas pieņemtais pants nr. 855 (27.01.1986.) uzsvēra, ka šķēršļi dzimumu līdztiesībai sabiedrībā ir pastāvošie stereotipi. Dzimumu līdztiesību nevar sasniegt, ja netiek veiktas izmaiņas darbu un atbildības sadalē. Neskatoties uz Eiropas Konvencijā pieņemtajiem likumiem, sievietēm joprojām bija sarežģīti ienākt Francijas politikā.⁶⁰

1992. gadā, Atēnās notika konference „*Sievietes pie varas*”. Konferences beigās pieņēma hartu, kura noteica, ka lēmumu pieņemšanā politikā ir jāpiedalās abiem dzimumiem. No Francijas puses šo hartu parakstīja Simona Veila (*Simone Veil, 1927. - ...*)⁶¹ un Edīte Kresone (*Édith Cresson, 1934. - ...*)⁶². 1996. gadā Romā, Eiropas Komisijas organizētā konference turpināja Atēnu konferences iesākto darbu.

1995. gadā, *Ceturtajā Pasaules konferencē par sievietēm* notika diskusijas par nepieciešamību palielināt sieviešu skaitu valstu lēmējvaras institūcijās. Tika runāts par nepieciešamību veikt izmaiņas valstu likumdošanās. Dzimumu līdztiesība politikā bija viens no 12 jautājumiem, par kuriem diskutēja šajā konferencē.⁶³ Divu nedēļu ilgās diskusijās, izskatīja dzimumu līdztiesību jautājumus visās dzīves jomās. Konferencē

⁵⁹1979. gada Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu pantu analīze. Peejams: <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas/latvijas-republikas-nacionalie-zinojumi-par-starptautisko-konvenciju-izpildi/1979-gada-konvencija-par-jebkuras-sieviesu-diskriminācijas-izskausanu/1979-gada-konvencijas-par-jebkuras-sieviesu-diskriminācijas-izskausanu-pantu-analīze> skatīts: [05.04.2016.]

⁶⁰Achin, Catherine, Sandrine Lévêque. *Femmes en politique*. Paris: Découverte, 2006. 77.lpp.

⁶¹ Simona Veila bija Eiropas parlamenta deputāte. 1974. gadā viņu nominēja par veselības ministri. 1979. gadā ievēlēja par Eiropas parlamenta prezidentu.

⁶²Edīte Kresone no 1991. līdz 1992. gadam bija pirmā un līdz šim vienīgā sieviete Francijas Premjerministres amatā.

⁶³Bard, Christine, Baudelot, Christian, Mossuz-Lavau, Janine. *Quand les femmes s'en mêlent*. Paris: Martinière, 2004. 146.lpp.

piedalījās 189 valdību pārstāvji, šī bija viena no vēsturē vērienīgākajām konferencēm, kurā diskutēja par sieviešu tiesībām un sievietes statusu sabiedrībā.⁶⁴

Kopš 1970. gada Francijā risinājās diskusijas par likumu izmaiņām, lai ieviestu kvotu sistēmu. Kvotu sistēma Francijas politikā bija pretrunā ar Konstitūciju. Šīs sistēmas pretinieki uzskatīja, ka tas ir pazemojošs veids, kā palielināt sieviešu pārstāvniecību politikā, jo sievietes nav minoritāte, bet gan puse no visas sabiedrības. Ieviešot kvotu sistēmu politikā, pastāvēja risks, ka to nebūs iespējams realizēt dzīvē.⁶⁵ Pastāvēja arī uzskats, ka kvotas tikai apliecinātu sieviešu izslēgšanu no politikas un noniecinātu sievietes. Sievietes nevajag nodalīt kā atsevišķu sabiedrības kategoriju, jo, tāpat kā vīrieši, sievietes ietilpst vispārējā kategorijā.⁶⁶ Politikā, kuri bija noskaņoti pret sieviešu skaita palielināšanu Asamblejā, Senātā un valdībā, uzskatīja, ka sievietēm vajadzētu pārstāvēt pilsētu mērijas, nevis valsts līmenī, jo pilsētu vēlēšanās ir mazāka konkurence un pilsētu padomnieka pienākumi ir piemērotāki sievietēm – ģimenes dzīvei piemērotāks amats.⁶⁷ Joprojām valdīja uzskats, ka sievietes nav piemērotas valstiska līmeņa politikai, tāpēc kvotas, kuras kā pienākumu noteiktu sieviešu skaita palielināšanu politikā, neguva plašu atbalstu no deputātu puses.

1979. gadā Nacionālā Asambleja nobalsoja par likumprojektu, kurš noteica, ka maksimālais viena dzimumu pārstāvju skaits ir 80%, pilsētās, kurās iedzīvotāju skaits ir lielāks par 9 000. Asambleja gandrīz vienbalsīgi nobalsoja par šo likumprojektu, bet to nenodeva tālākai izskatīšanai Senātā.

1982. gadā apturēja tālāku likumprojekta izskatīšanu, kurš noteica, ka vēlēšanu sarakstos nedrīkst būt vairāk par 75% viena dzimuma pārstāvjiem. Likumu iesniedza deputāts Alans Rišārs (*Alain Richard, dzim. 1945.*).⁶⁸ 1982. gada 18. novembrī Konstitucionālā tiesa pasludināja, ka šis likums nav saskaņā ar Francijas Konstitūcijas 3. pantu un ar Vispārējās cilvēka tiesību deklarācijas 6. likumpunktu – *pret vēlēšanu un ievēlamo visa veida dalīšanu kategorijās.*⁶⁹

Speciāliste feminisma vēsturē - Fransūāza Pika (*Françoise Picq*), Paritātes likuma nepieciešamību pamatoja ar stagnāciju sieviešu pārstāvniecībā Francijas politikā. 1993. gadā Parlamentā bija 5,7% sieviešu, gandrīz tikpat daudz kā pēc II Pasaules kara. Starp

⁶⁴Le Programme d'action de Beijing: inspirations d'hier et d'aujourd'hui. Pieejams: <http://beijing20.unwomen.org/fr/about> skatīts: [05.04.2016.]

⁶⁵Bard, Christine, Baudelot, Christian, Mossuz-Lavau, Janine. *Quand les femmes s'en mêlent*. 146.lpp.

⁶⁶Turpat,161.- 162.lpp.

⁶⁷Achin, Catherine, Sandrine Lévêque. *Femmes en politique*. 65.lpp.

⁶⁸Bard, Christine, Baudelot, Christian, Mossuz-Lavau, Janine. *Quand les femmes s'en mêlent*. 159.lpp.

⁶⁹Turpat,160.lpp.

1945. un 1990. gadiem Nacionālajā Asamblejā sieviešu skaits nebija palielinājies. 1995. gada vēlēšanās no ievēlētajiem deputātiem tikai 5% bija sievietes. Šajā laikā politikā jau notika diskusijas par dzimumu vienlīdzību politikā. Paritātes likums bija gan politiskā cīņa, gan politiskais instruments, piemēram 1995. gada prezidenta vēlēšanu kampaņas laikā, dzimumu līdztiesība bija viena no galvenajām tēmām.⁷⁰

1996. gada jūnijā, laikrakstā „L'Express”, desmit bijušās un esošās politiķes publicēja manifestu - „Desmit politiķes par paritāti politikā (*Manifeste des dix pour la parité*)” pieprasot kvotas vēlēšanu sarakstos un valdībā. Manifestā bija arī iekļauts priekšlikums izsludināt referendumu par šo jautājumu.⁷¹

Lai mainītu esošo dzimumu nevienlīdzību politikā, bija jāmaina attieksme kopumā un jāpieņem, ka sabiedrība sastāv no diviem dzimumiem, un politika nav izņēmums. Laika gaitā tika iesniegti vairāki likumprojekti, lai veicinātu sieviešu pārstāvniecību politikā. Pēc vairāku likumprojektu par paritāti politikā noraidījumiem, deputāti, valdība un prezidents nolēma pārskatīt valsts konstitūciju, lai būtu iespējams pieņemt likumu par paritāti politikā. Pēc neveiksmes 1982. gadā, 1999. gadā likumu pārskatīja un 2000. gada 6. jūnijā pieņēma Paritātes likumu, kurš deva sievietēm lielākas iespējas pārstāvēt sevi Francijas politikā. Otrajā lasījumā pieņemtais likumprojekts paredzēja vīriešu un sieviešu vienlīdzīgu pieeju politiskajiem amatiem, kas nozīmēja, ka vēlēšanu kandidātu sarakstos jābūt vienādam vīriešu un sieviešu skaitam, turklāt sievietēm un vīriešiem tajos jābūt izvietotiem pamīšus.⁷²

Paritātes likumu var vērtēt gan kā nepieciešamu, gan lieku. Nepieciešams, jo ir noteicošs sieviešu esamībai Francijas politikā. Piemēram, pilsētās, kurās ir vairāk par 3 500 iedzīvotājiem, sieviešu skaits pašvaldībās pieauga no 25,7% līdz 47,5%. Likums neattiecās uz pilsētām, kurās nav vairāk par 3 500 iedzīvotājiem, tāpēc nebija ievērojams pieaugums sieviešu skaitam šajās pašvaldībās: no 21% līdz 30%. Senāta maiņa 2001. gada 23. septembrī apliecina Paritātes likuma divējādo dabu. Sieviešu skaits palielinājās par četrām reizēm tur, kur likums attiecās. Savukārt, departamentos uz kuriem neattiecās Paritātes likums, izmaiņu nebija.⁷³

Likuma pieņemšana palielināja sieviešu iespējas tikt ievēlētām politiskajos amatos. Pieņemto likumu kritizēja tā pretinieki, bet necīgā sieviešu pārstāvniecība Francijas

⁷⁰Turpat, 163. – 164.lpp.

⁷¹Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Gaspard, Françoise. *L'antiféminisme en politique*. Paris: Fayard, 1999. 347.lpp.

⁷²Bard, Christine, Baudelot, Christian, Mossuz-Lavau, Janine. *Quand les femmes s'en mêlent*. Paris: Martinière, 2004. 148.lpp.

⁷³Turpat, 164.lpp.

politikā viņus nesatrauca. Nenoliedzami, bija politiskās partijas, kuras izvēlējās labāk maksāt soda naudu, nekā ievērot Paritātes likumu. Kopš Paritātes likuma pieņemšanas 2000. gada 6. jūnijā ir notikušas ievērojamas pārmaiņas ne tikai Francijas politikā, bet arī likumā ir veiktas izmaiņas un papildinājumi.

1.4.Paritātes likuma attīstība līdz mūsdienām

Likums par paritāti Francijas politikā bija progresa un Francijas politikas modernizācijas simbols.⁷⁴ Paritātes likums politikā bija kā piemērs citām valstīm, jo šāds likums nebija nevienā citā valstī. Iespējams, ka viens no iemesliem, kāpēc pieņēma šo likumu, bija tas, ka Francijas politikā nebūtu iespējamas izmaiņas bez izmaiņām likumdošanā. Atskatoties uz Francijas vēsturi un sieviešu tiesību attīstību, var secināt, ka pieņemtie likumi un tradīcijas determinēja sievietes, savukārt likumi, kuri bija labvēlīgi sieviešu emancipācijai un personiskajai brīvībai, spēja uzlabot sievietes statusu, dzīves kvalitāti un progresu dzimumu līdztiesību jautājumos.

Likuma attīstība ir nodrošinājusi progresu sieviešu pārstāvniecībai Francijas politikā. No 63. vietas 2012. gadā līdz 20. vietai 2014. gadā Pasaules ekonomikas foruma statistikā par sieviešu iespējām politikā. Straujais kāpums ir pozitīvi vērtējams, bet neskatoties uz progresu departamentu vēlēšanās, politika Francijā joprojām ir vīriešu rokās.

Autore jau minēja, ka Paritātes likums paaugstināja sieviešu pārstāvniecību politikā, nacionālā un vietējā līmeņa izpildvarā. Šobrīd Nacionālajā Asamblejā ir 26,9% sieviešu. Pēc šī brīža progresa attīstības, teorētiski dzimumu paritāte politikā, varētu tikt sasniegta 25 gadu laikā. 16% sieviešu vada pilsētu pašvaldības un 14,6% ir mēra amatā pilsētās, kurās ir vairāk par 10 000 iedzīvotājiem.⁷⁵ Progresu sieviešu pārstāvniecībai Francijas politikā veicināja tālāka Paritātes likuma attīstība. Neilgi pēc Paritātes likuma pieņemšanas, sekoja likuma papildinājums – 2000. gada 10. jūlijā, likums nr. 2000-641 noteica, ka senatoru vēlēšanu sarakstos ir jāievēro paritātes princips, departamentos, kuros ievēl trīs un vairāk senatorus. 2003. gada 11. aprīlī pieņēma likumu nr. 2003-327, kurš noteica paritātes principu reģionālo padomnieku un Eiropas Parlamenta deputātu vēlēšanu sarakstos. 2003. gada 30. jūlijā papildināja Paritātes likuma principu, nosakot, ka paritāte vēlēšanu sarakstos ir jāievēro departamentos, kuros ievēl četrus un vairāk senatorus. Šīs

⁷⁴Achin, Catherine, Sandrine Lévêque. *Femmes en politique*. Paris: Découverte, 2006. 77.lpp.

⁷⁵Guide to gender parity. Pieejams: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002316/231646e.pdf> [skatīts: 29.12.2015.]

likuma papildinājums bija solis atpakaļ dzimumu paritātes ieviešanā politikā, jo samazināja departamentu skaitu, kuros vēlšanu sarakstos būtu jāievēro dzimumu paritāte. 2007. gada 31. janvārī pieņēma likumu nr. 2007-128 par vienlīdzīgu iespēju veicināšanu vīriešiem un sievietēm uz vēlētiem mandātiem. 2008. gada 26. februārī likumu nr. 2008-175 pieņēma ar mērķi atvieglot vienlīdzīgu pieeju vīriešiem un sievietēm uz departamenta padomes locekļa mandātu.⁷⁶ Likuma pieņemšana par paritāti bija teorētisks skats, kā būtu jāizskatās Francijas politikas pārstāvniecībai. Pēc aplūkotajiem papildinājumiem, var spriest, ka paritātes ievērošana reālajā dzīvē – Francijas politikā bija un ir lēns attīstības process, ceļā uz dzimumu vienlīdzību politikā.

Kopš Paritātes likuma pieņemšanas ir pagājuši 15 gadi. Šodien ir valdība, kurā varam redzēt paritāti, pirmo reizi Francijas vēsturē. Šobrīd Francijā ir valdība, kura apsolījusi paritāti departamentu padomēs, kā arī valdības konsultatīvajās padomēs. Francijas valdība ir divkāršojusi soda apmēru partijām, kuras neievēro Paritātes likumu.

Mēs runājam par progresu Paritātes likuma ievērošanā un izpildē Francijas politikā, tātad vēl ir uz ko tiekties. Sieviešu ienākšana Francijas politikā bija lēns un garš process, kurš prasīja pacietību un nemītīgu cīņu par līdztiesībām. Neskatoties uz to, ka dzimumu līdztiesība ir ierakstīta Francijas likumdošanā, sieviešu cīņa par savām tiesībām un iespējām politikā joprojām ir jāpierāda, jo politiskā vēsture, kurā ir sievietes, ir salīdzinoši nesena.

2. SIEVIEŠU IENĀKŠANA FRANCIJAS POLITIKĀ

Francijas politikas vēsture ir sena un tradīcijām bagāta. Kā jau tika vairākkārt uzsvērts, viena no šīm tradīcijām bija tā, ka Francijas politika bija vīriešu pasaule. Gadsimtiem ilgi izkoptā tradīcija un attieksme pret sievietēm politikā bija saistīta ar seksismu, antifeminismu un vīriešu šovinismu pret sievietēm.⁷⁷

Bakalaura darba otrajā nodaļā autore pēta procesu, kā sievietes ienākušas Francijas politiskajā dzīvē, kā attīstījušas savas pilnvaras, ar kādām grūtībām viņas saskārušās,

⁷⁶Fiche de synthèse n°13: L'égal accès des femmes et des hommes aux mandats électoraux et fonctions électives. Pieejams: <http://www2.assemblee-nationale.fr/decouvrir-l-assemblee/role-et-pouvoirs-de-l-assemblee-nationale/les-institutions-francaises-generalites/l-egal-acces-des-femmes-et-des-hommes-aux-mandats-electoraux-et-fonctions-electives2> [skatīts: 15.03.2016.]

⁷⁷Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Gaspard, Françoise. *L'antiféminisme en politique*. Paris: Fayard, 1999. 339. – 340.lpp

cenšoties panākt vienlīdzību gan likuma priekšā, gan attieksmes ziņā no sabiedrības un kolēģiem - politiķiem.

Cīņa par sieviešu ienākšanu un klātbūtni Francijas politikā ir salīdzinoši nesena – 20. un 21. gadsimts. Sieviešu ienākšanu politikā ietekmēja: vēsturiskā pieredze, partiju attieksme, tāpat arī sievietes statuss sabiedrībā. Sieviešu pārstāvēniecība politikā pamazām pieaug, tomēr lēni. Joprojām sievietes ir nepietiekami pārstāvētas politisko un ekonomisko lēmumu pieņemšanas procesā.

2.1. Sievietes Francijas politikā līdz II Pasaules karam

Vairākās Eiropas valstīs neatkarības iegūšana ietekmēja sievietes politisko statusu, iegūstot pilntiesīgas pilsones statusu. (Somijā – 1906. gads, Norvēģijā - 1913. gads, Latvija – 1918. gads, Lielbritānija - 1928. gads). Savukārt valstīs, kurās likumdošana bija balstīta pēc Francijas Civilkodeksa piemēra, tiesības piedalīties valsts politiskajā dzīvē sievietes ieguva pēc II Pasaules kara (piemēram: Francija, Itālija, Beļģija, u.c.).⁷⁸ Aktīvistes par sieviešu tiesībām Francijā atsāka diskusijas par pilntiesīgu pilsonības piešķiršanu sievietēm. Pilsonība ietvēra politiskās un pilsoniskās tiesības.

Pēc I Pasaules kara balsstiesību piešķiršana nebija aktuāls jautājums ne labējām, ne kreisajām partijām. Radikālistu deputāti iesniedza piedāvājumu piešķirt balsstiesības kara laika atraitnēm, tomēr likumprojektu neapstiprināja tālākai izskatīšanai. 1932. gadā atbalstu guva priekšlikums par ģimenes vēlēšanu tiesībām.⁷⁹

Aktīva cīņa par sieviešu balsstiesību piešķiršanu bija Luīze Veisa (*Louise Weiss, 1893. – 1983.*) – žurnāliste, galvenā redaktore avīzei „*Eiropiete (Européenne)*”, feministe un aktīviste par balsstiesību piešķiršanu sievietēm. 1934. gadā viņa izveidoja sieviešu kustību ar nosaukumu: „*Jaunā sieviete (La Femme Nouvelle)*”. Cīņā par sieviešu balsstiesībām šī kustība organizēja vairākas protesta akcijas.

1936. gadā pēc Tautas frontes (*Front populaire*) uzvaras Leons Blūms (*Léon Blum, 1870. – 1950.*) 1936. gada 4.jūnijā pirmo reizi Francijas Republikas vēsturē valdībā uzaicināja trīs sievietes – trīs valsts ministru biedrenes. Sesilu Bruinšvigu (*Cécile Brunschvicg, 1877. – 1946.*) – prezidente asociācijai *Par balsstiesību piešķiršanu Francijas sievietēm*. Par Izglītības ministra biedreni viņš nominēja Irēnu Žolio Kirī (*Irène Joliot-Curie, 1897. – 1956.*) , kura bija ķīmiķe, doktore. 1935. gadā kopā ar savu vīru Frederiku

⁷⁸Achin, Catherine, Sandrine Lévêque. *Femmes en politique*. Paris: Découverte, 2006. 11.lpp.

⁷⁹Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Paris: Fayard, 1999.156 - 162.lpp.

Žolio-Kirī (*Frédéric Joliot-Curie*) ieguva Nobela miera prēmiju ķīmijā. 1936. gadā viņa pieņēma Leona Blūma piedāvājumu būt Valsts Zinātnes izpētes ministrijā, pierādot, ka arī sievietes var būt amatos, kuros parasti bija vīrieši. 1936. gada novembrī viņa demisionēja, lai varētu turpināt zinātniskos pētījumus. Kā trešo Leons Blūms nominēja Sizannu Lakoru (*Suzanne Lacore, 1875. – 1977.*) – skolotāju un sociālistu aktīvisti. Viņu nominēja Veselības ministrijā, kur viņas galvenie pienākumi bija saistīti ar bērnu veselību.⁸⁰ Leons Blūms deva priekšroku principam, ka sievietēm politiskos amatus piedāvā valdība, nevis ka sievietes ievēl, pateicoties vispārējām tiesajām vēlēšanām. Šajā situācija paradokss bija tas, ka sievietes varēja būt ministres, bet viņām nebija tiesību iegūt deputātu mandātu.⁸¹ Trīs sieviešu nominēšana ministrijā radīja mērķīgu priekšstatu, ka sievietēm bija politiskās pilnvaras pirms balsstiesību iegūšanas. Vēstulē Sizannai Lakorai Leons Blūms rakstīja: „*Jums nebūs jāvada, bet gan jāatdzīvina ministrijas darbs. Pietiks ar to, ka jūs vienkārši būsiat valdībā, jo tas vien jau nozīmēs daudz...*”⁸²

Pirmo reizi ministru prezidents, uzrunājot valdību, teica: „Dāmas un kungi... (*Mesdames, Messieurs.*)” – šī uzruna izraisīja skeptiskus smaidus ministru vidū. Trīs sieviešu esamība Francijas ministru kabinetā neietekmēja lēmumu par balsstiesību iegūšanu sievietēm, ne arī uzlaboja sievietes tiesisko stāvokli sabiedrībā.⁸³ Neskatoties uz to, ka teorētiski viņu pienākumi bija tādi paši kā citiem ministriem, tomēr viņām nebija balsstiesību valdībā un sava dzimuma dēļ nācās saskarties ar noniecinošu attieksmi. Irēna Kirī bija izglītības ministra Žana Zaī (*Jean Zay, 1904. – 1944.*) pakļautībā pēc trīs nedēļām savā amatā viņam ir teikusi: „*Vēlreiz es nāku pie jums, lai atgādinātu, ka neesmu ne jūsu apmeklētāju sagaidītāja, ne arī mašīnrakstītāja. [...]*”⁸⁴ Vīrieši nespēja pieņemt, ka sievietes varētu būt līdzvērtīgas politiskajā darbā, tāpēc uzskatīja, ka viņas spēj pildīt tikai sekretāres pienākumus.

Viņas bija uzaicinātas sievietes vīriešu pasaulē. Viņām nebija ne politiskās pieredzes, ne arī autoritāte kolēģu vidū.⁸⁵

⁸⁰Les femmes entrent en Gouvernement Pieejams:

<http://www.senat.fr/evenement/archives/D35/gouv1.html> [skatīts:10.04.2016.]

⁸¹Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Paris: Fayard, 1999. 199.lpp.

⁸²Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Reynolds, Sian. *Trois dames au gouvernement (1936)*. Paris: Fayard, 1999. 196.lpp.

⁸³Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. 193 – 194.lpp.

⁸⁴Turpat, Paris: Fayard, 1999.196. – 197.lpp.

⁸⁵Turpat, 200.lpp.

2.2. Balsstiesību iegūšana

Pirmie sieviešu protesti par balsstiesību piešķiršanu sievietēm aizsākās līdz ar balsstiesību piešķiršanu vīriešiem. Sievietes Francijā ieguva balsstiesības lēnā un garā procesā. Jo vēlāk sievietes ieguva balsstiesības, jo vairāk sarežģītumu bija, lai sievietes ienāktu politikā.⁸⁶ Balsstiesību piešķiršana sievietēm bija viena no valstu progresa pazīmēm. Debates par balsstiesību piešķiršanu sievietēm Francijā aktualizējās pirms II Pasaules kara. Sievietes pieprasīja balsstiesības, gan sūtot vēstules deputātiem, gan ielu protestos.⁸⁷

1909. gada 16. jūlijā deputāts Ferdinands Buisons (*Ferdinand Buisson, 1841. – 1932.*) iesniedza izmaiņas 1884. gada pieņemtajā pantā nr.14: „*Vēlētāji ir visi Francijas pilsoņi, papildinot ar: abu dzimumu pārstāvji.*”⁸⁸

1916. gadā laikrakstā „*L'Écho de Paris*” Moriss Barrē (*Maurice Barrès*) publicēja priekšlikumu par „Kritušo vēlēšanu tiesībām (*Suffrage des morts*)”, piešķirot karavīru atraitnēm iespēju balsot kritušo vīru vietā. Savukārt, tēvi varēja balsot kritušo dēlu vietā. Sievietes neatbalstīja priekšlikumu, jo tas neveicināja balsstiesību piešķiršanu sievietēm.⁸⁹

Negatīvi noskaņotie pret balsstiesību piešķiršanu sievietēm uzskatīja, ka, piešķirot sievietēm balsstiesības, valstī pastiprināsies reakcionāru un garīdzniecības vara.⁹⁰

Pēc I Pasaules kara diskusijas par balsstiesību piešķiršanu sievietēm atkal kļuva aktuālas. Sākotnējās prasības bija piesardzīgas – piešķirt balsstiesības sievietēm no 30 gadu vecuma pašvaldību vēlēšanās. 1919. gada 20. maija balsojumā deputāti nobalsoja ar 329 balsīm par, 95 pret, 104 atturējās. Pirmo reizi Nacionālā Asambleja bija par balsstiesību piešķiršanu sievietēm. Francijas Senāts neatbalstīja likumprojektu un apturēja tālāku likumprojekta izskatīšanu bez jebkāda veida diskusijām, pamatojot, ka sieviešu balsis varētu būt ietekmētas no baznīcas puses, kas šādā gadījumā apdraudētu republiku.⁹¹

Pēc II Pasaules kara sievietes pieprasīja piešķirt balsstiesības kā atlīdzību par kara laikā ieguldīto darbu.⁹² 1942. gada 23. jūnijā kādā no emigrantu avīzēm De Gollis sacīja: „*Līdz ko Francijas iedzīvotāji būs atbrīvoti no ienaidnieka varas, tautai tiks atdota*

⁸⁶Bard, Christine, Baudelot, Christian, Mossuz-Lavau, Janine. *Quand les femmes s'en mêlent*. Paris: Martinière, 2004. 142.lpp.

⁸⁷Huard, Raymond. *Le suffrage universel en France 1848 – 1946*. Paris: Aubier, 1991. 207.lpp.

⁸⁸Huard, Raymond. *Le suffrage universel en France 1848 – 1946*. 204.lpp.

⁸⁹Turpat, 221.lpp.

⁹⁰Turpat, 198.lpp.

⁹¹Turpat, 224.lpp.

⁹²Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Thalman, Rita. *Vichy et l' antiféminisme* Paris: Fayard, 1999. 237.lpp.

*personiskā brīvība. Kad ienaidnieki būs pametuši Francijas teritoriju, visi vīrieši un sievietes būs tiesīgi ievēlēt Nacionālo Asambleju, kura bez apelācijas tiesībām lems par valsts likteni.*⁹³ Kara laikā deportētie vīrieši nebija atgriezušies Francijā, tāpēc daži deputāti uztraucās, vai būtu pareizi piešķirt balsstiesības sievietēm, jo pēc kara sieviešu būs vairāk kā vīriešu.⁹⁴ Pēc II Pasaules kara: sieviešu skaits bija 1103/1000.⁹⁵

Sievietes ieguva tādas pašas balsstiesības kā vīrieši. Likumu pieņēma 1944. gada 21. aprīlī pēc debatēm 1944. gada 24. martā, kurās neplānoja piešķirt tiesības sievietēm tikt ievēlētām. Komunistu partijas deputāts Fernands Grenjē (*Fernand Grenier, 1901. – 1992.*) iesniedza likuma labojumu, piešķirot pilnīgu politisko tiesību vienlīdzību dzimumu starpā, noformulējot likumu vienā teikumā: „Sievietēm ir tādas pašas balsstiesības un iespējas tikt ievēlētām kā vīriešiem (*Les femmes sont électrices et éligibles dans les mêmes conditions que les hommes*).⁹⁶ 1944. gada 21. aprīlī pieņemto likumu pasniedza kā Pretošanās kustības, nevis feminisma kustības panākumu.⁹⁷ Pirmās oficiālās vēlēšanas Francijā, kurās piedalījās arī sievietes, bija 1945. gada 21. oktobra referendums, kurā vēlētajiem bija jāizlemj, vai saglabāt III Republikas konstitūciju un institūcijas.⁹⁸

Balsstiesību iegūšana bija viens no soļiem ceļā uz sabiedrības un valsts modernizāciju. Pēc Višī režīma balsstiesību iegūšana bija arī demokrātijas apliecinājums. Balsstiesību piešķiršana sievietēm, iespējams, bija arī politisks aprēķins, jo Šarls De Gollis bija no kristīgo demokrātu partijas, tāpēc paļāvās uz sieviešu atbalstu.

Sieviešu vēlēšanu tiesības IV Francijas Republikas konstitūcijā ierakstīja 1946. gadā. Konstitūcija no jauna apstiprināja 1789. gada Tiesību deklarāciju, pievienojot frāzi, kura būtu sniegusi gandarījumu Olimpai de Gūžai: *Likums nodrošina sievietei tādas pašas tiesības visās dzīves jomās kā vīriešiem.*⁹⁹ 1946. gada vēlēšanās Nacionālajā Asamblejā ievēlēja 33 sievietes (5,4% sieviešu), no kurām lielākā daļa bija Pretošanās kustības dalībnieku atraitnes.¹⁰⁰ Analizējot ievēlēto sieviešu skaitu Nacionālajā Asamblejā, var izteikt pieņēmumu, ka sieviešu ienākšana Francijas politikā noritēja lēni. Vēsturiskā

⁹³Huard, Raymond. *Le suffrage universel en France 1848 – 1946*. 362.lpp.

⁹⁴Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Paris: Fayard, 1999. 176.lpp.

⁹⁵Agnès, Frédérique, Lefort, Isabelle. *100 ans de combat pour la liberté des femmes*. Paris: Flammarion, 2014. 21. – 25.lpp.

⁹⁶Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. 176.lpp.

⁹⁷Turpat, 170.lpp

⁹⁸Becker, Jean-Jacques. *Histoire politique de la France depuis 1945*. Paris: A. Colin, 2015. 19.lpp.

⁹⁹Scott, Joan W. *La citoyenne paradoxale : les féministes françaises et les droits de l'homme*. Paris: Albin Michel, 1998. 217.lpp.

¹⁰⁰Achin, Catherine, Sandrine Lévêque. *Femmes en politique*. Paris: Découverte, 2006. 38.lpp.

pieredze, kurā Francijas politikā nebija sieviešu, joprojām pastāvēja sabiedrības un politiķu apziņa.

Balsstiesību iegūšana sievietēm bija jauna politiskā pieredze, kura arī prasīja laiku, lai sievietes aizvien vairāk piedalītos un būtu patstāvīgas, izdarot savu izvēli. Politoloģe Mariete Sino (*Mariette Sineau*) izšķir trīs sieviešu balsošanas laika periodus Francijā:

1. Mācīšanās periods - pēc II Pasaules kara līdz 1970. gadam sievietes balsoja mazāk kā vīrieši. Lielākā daļa sieviešu balsoja par labējā spārna partijām. 1950. gados sievietes vēlētajās bija „*tradicionālistes*” – uzticīgas baznīcai. Līdz 1960. gadam sieviešu skaits, kuras piedalījās vēlēšanās, bija neliels.

2. Stabilizācijas periods – no 1970. līdz 1985. gadam bija apmēram vienāds sieviešu un vīriešu balsotāju skaits. Arī izvēle bija proporcionāli sadalīta.

3. Izmaiņu periods – no 1985. gada līdz mūsdienām balsotājas sievietes ir vairāk kā vīrieši, izvēloties progresīvus kandidātus.¹⁰¹

To, kā sievietes balsoja, noteica arī viņu sociālais stāvoklis, kurš mainījās līdz ar pārmaiņām sabiedrībā un politikā. Aizvien vairāk sievietes iesaistījās darba tirgū. 1971. gadā universitātēs iestājās vairāk sievietes kā vīrieši. Sievietes vairs nebija tikai meitas, mātes vai sievas.¹⁰²

Lēmums par balsstiesību piešķiršanu sievietēm uzreiz krasi nemainīja Francijas politikas kopainu.¹⁰³ Tomēr balsstiesību piešķiršana sievietēm bija nozīmīgas pārmaiņas, jo beidzot viņas varēja piedalīties kā pilntiesīgas Francijas pilsones valsts politiskajā dzīvē.

2.3. Sievietes Francijas politikā pēc II Pasaules kara

Neskatoties uz to, ka pēc II Pasaules kara sieviešu tiesību vēsture attīstījās straujāk nekā iepriekš, sievietes statuss ģimenē, sabiedrībā un politikā nebija krasi mainījies.¹⁰⁴

1947. gadā Roberts Šūmanis (*Robert Schuman, 1886. – 1963.*)¹⁰⁵ pirmo reizi Francijas vēsturē nominēja ministri sievieti – Žermēnu Puanso-Šapui (*Germaine Poinso-Chapuis, 1901.-1981.*) Sabiedrības veselības ministres amatā. Pēc profesijas viņa bija advokāte, apbalvota ar Pretošanās kustības medaļu. Atrodoties ministres amatā, viņa

¹⁰¹Achin, Catherine, Sandrine Lévêque. *Femmes en politique*. Paris: Découverte, 2006. 22.lpp

¹⁰²Jean-Francois Sirinelli. *Dictionnaire historique de la vie politique française au XXe siècle*. Paris: PUF, 1995; 2006. 458. – 461. J.Mossuz-Lavau

¹⁰³Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. 178. – 179.lpp.

¹⁰⁴Muchembled, Robert. *Insoumises. Une autre Histoire des Françaises XVIe – XXe siècle*. Paris: Autrement, 2013. 230. – 232.lpp.

¹⁰⁵ Roberts Šūmanis no 1947. līdz 1948. gadam bija Francijas Ministru padomes prezidents

iesniedza vairākus likumprojektus sabiedrības veselības sistēmas uzlabošanai un bērnu aizsardzībai. Pēc R. Šūmana valdības atlaišanas 1948. gada jūlijā viņa turpināja savu politisko darbību kā deputāte Nacionālajā Asamblejā.¹⁰⁶

1950. gados atdzima feminisma kustība. Pēc balsstiesību piešķiršanas sievietēm Francijas politikā bija norimušas debates par sieviešu tiesībām un viņu stāvokli sabiedrībā. Francijas politikas pasivitātes dēļ, 1960. gados no jauna attīstījās feminisms par sieviešu tiesībām un sievietes atbrīvošanu, lai turpinātu cīņu par sieviešu tiesībām.

1968. gada maija protesta akcijas Francijā aizsāka izmaiņu periodu Francijas sabiedrībā un politikā. Maija notikumus var saukt par simbolisku vardarbību pret pastāvošo varu un stagnāciju Francijas politikā un attieksmē pret sabiedrību. Neilgi pēc 1968. maija – jūnija notikumiem pēc ASV parauga Francijā izveidoja Sieviešu atbrīvošanas kustību (*le Mouvement de libération des femmes (MLF)*). Pateicoties Sieviešu atbrīvošanas kustībai, 1970. gados cīņa par dzimumu līdztiesību un cīņa pret hierarhisko un patriarhālo sistēmu ieguva jaunu sparū. Neskatoties uz to, ka vīriešu sabiedrībā valdīja viedoklis, ka sieviešu tiesību un feminisma kustības bija „pret” vīriešiem, patiesībā, izņemot radikāli noskaņotas feministes, tās bija par sieviešu tiesībām un brīvību. Nevis par vienlīdzību ar vīriešiem, bet par sieviešu atbrīvošanu, cīnījās sieviešu tiesību aktīvistes. Ienaidnieks nav vīrietis, bet gan šovinisms un patriarhālā sistēma. Sieviešu mērķis bija iegūt finansiālu un seksuālu neatkarību – tiesības uz savu ķermeni. Sieviešu atbrīvošanas kustība apliecināja, ka sievietēm ir spēks, drosmē un neatlaidība cīņā par savām tiesībām. Sieviešu tiesību aizstāves aktīvi iesaistījās politiskajos jautājumos, kuri skāra sieviešu tiesības attiecībā uz viņu ķermeni, brīvību, ģimenes dzīvi un karjeru. Viņas iestājās par kontracepcijas un abortu legalizēšanu, atbalstīja iniciatīvu par Ģimenes plānošanas centra (*Planning familial*) izveidi. Sievietes cīnījās ne tikai par savām tiesībām, bet arī par savu nākotni, par sieviešu nākotnes statusu sabiedrībā.¹⁰⁷

Tomēr Francijas politikā sievietes valdībā un Asamblejā bija nemanāmas un viņu skaits nebija ievērojams. Neskatoties uz tiesībām vēlēties un tikt ievēlētam, sievietes politikā bija kā otra šķira – izņēmums un no kolēģu puses uzlūkotas kā „sievietes politikā”.

Francijas valdībā situācija nedaudz mainījās, kad 1974. gadā Žaks Širaks (*Jacques Chirac, dzim. 1932. gadā*) valdībā uzaicināja sešas sievietes, tomēr tikai Simonu Veilu nominēja kā ministri (veselības ministre). 1974. gada 16. jūlijā Francijas prezidents Valerī

¹⁰⁶Muchembled, Robert. *Insoumises. Une autre Histoire des Françaises XVIe – XXIe siècle*. 240.lpp.

¹⁰⁷Pipon, Collete. *Et on tuera tous les affreux. Le féminisme au risque de la misandrie (1970-1980)*. Rennes: Collection „Mnémosyne”, Presses universitaires de Rennes, 2013. 13. – 43.lpp.

Žiskārs d'Estēns (*Valéry Giscard d'Estaing, dzim. 1926. gadā*)¹⁰⁸ piedāvāja vadīt Valsts sekretariātu jautājumos par sieviešu stāvokli, Fransuāzai Žiro (*Françoise Giroud, 1916. – 2003.*) – ietekmīgai žurnālistei, rakstniecei un vēlāk politiķei. 1951. gadā, ar žurnālistu Žanu-Žaku Servanu-Šreiberu (*Jean-Jacques Servan-Schreiber*) Fransuāza Žiro radīja laikrakstu *L'Express*, pirmo iknedēļas avīzi, kurā uzsvars bija likts uz politiskajiem notikumiem Francijā. Pateicoties viņas darbam ministrijā, tika veikti vairāk kā simts pasākumi ar mērķi uzlabot sievietes tiesisko stāvokli un statusu sabiedrībā, bet savas darbības laikā viņa nespēja panākt vienlīdzību darba tirgū, lai sievietes saņem tādu pašu atalgojumu kā vīrieši.¹⁰⁹

1981. gada vēlēšanās uzvarēja kreisais politiskais spārns, šī uzvara sekmēja sieviešu tiesību attīstību Francijā. Valdībā iecēla sievietes ne no politiskās vides, bet gan no dažādām dzīves jomām (t.i., mediķes, žurnālistes, diplomātes, zinātnieces). „*Ekspertes*”, lai neteiktu marionetes...¹¹⁰ Šo sieviešu iecelšana valdībā bija izdevīga, jo viņām nebija politiskās pieredzes, tāpēc vīriešiem politiķiem bija vieglāk ietekmēt viņu lēmumus. Tomēr, pateicoties šīs valdības laikam, tika pieņemti likumi par labu sieviešu tiesību attīstībai. Jaunizveidotajā ministrijā: par sieviešu tiesībām, ministres mandātu ieguva Iveta Rūdija (*Yvette Roudy, dzim. 1929.*)¹¹¹ 1983. gadā pieņēma viņas iesniegto likumprojektu par profesionālo dzimumu vienlīdzību starp vīriešiem un sievietēm, ar kuru tika panākts, ka sievietes, darot tādu pašu darbu kā vīrieši, saņem arī tādu pašu atalgojumu.

Kopumā, aizsākot diskusijas par dzimumu paritāti politikā, 1980. gados sieviešu pārstāvniecība politikā bija niecīga. Vienīgi 1970. gados, 1997. un 2000. gadā sieviešu skaits Asamblejā pārsniedza 10%.¹¹² Tikai 1993. gadā ievēlēto sieviešu skaits bija lielāks nekā 1946. gada vēlēšanās. Sievietes bija Francijas politikā, bet viņu skaits nepieauga kopš iegūtajām tiesībām tikt ievēlētām. 1997. gadā Nacionālajā Asamblejā bija 89% vīriešu. Francija bija pirmspēdējā vietā Eiropā pēc sieviešu procentuālā skaita parlamentā. 1997. gada jūnija jaunizveidotajā valdībā bija vairāk kā 30% sieviešu.¹¹³ Sieviešu pozīcijas vadošajos amatos politikā bija vājas, ja vien viņas nebija lielo pilsētu mēriju, departamentu un reģionu asambleju prezidentes.¹¹⁴

¹⁰⁸ Valerī Žiskārs d'Estēns Francijas prezidenta amatā bija no 1974. līdz 1981. gadam.

¹⁰⁹ Giroud Françoise-(1916-2003) Pieejams: http://www.universalis-edu.com/encyclopedie/francoise-giroud/#titre-i_35948 [skatīts:23.03.2016.]

¹¹⁰ Achin, Catherine, Sandrine Lévéque. *Femmes en politique*. Paris: Découverte, 2006. 71.lpp.

¹¹¹ Achin, Catherine, Sandrine Lévéque. *Femmes en politique*. 44.lpp.

¹¹² Turpat, 61.lpp.

¹¹³ Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Gaspard, Françoise. *L'antiféminisme en politique*. 345.lpp.

¹¹⁴ Turpat, 348.lpp.

20. gadsimta vidū un beigās spilgtākās politiķes sievietes bija ministru amatos, savukārt Nacionālā Asambleja līdz 20. gadsimta beigām palika vīriešu pasaule, kurā sievietes bija izteiktā mazākumā. Valdībā Francijā sievietēm parasti piešķīra ministru amatus, kuri bija saistīti ar sociālajām lietām – izglītību, kultūru un vēlāk arī ar ekoloģiju. Teorētiski sievietēm 20. gadsimta beigās bija tādas pašas iespējas kā vīriešiem ieņemt politiskos amatos, tomēr reālajā dzīvē sievietes saskārās ar diskriminējošu un negatīvu attieksmi, tāpēc arī prasības pret sievieti politiķi atšķīrās no prasībām pret politiķi vīrieti.

2.4. Pretestība un diskriminācija pret sieviešu ienākšanu politikā

Iepriekšējās nodaļās autore aprakstīja, ka sievietes Francijas politikā nebija vēlamas ne pirms balsstiesību iegūšanas, ne arī pēc tam. Šajā apakšnodaļā autore pēta, kāda bija politiķu attieksme pret sievietēm Francijas politikā 20. gadsimta beigās un mūsdienās 21. gadsimtā, kad joprojām pastāv seksisms.¹¹⁵ Seksisma pamatā ir tāda paša veida apvainojumi kā rasistiski vai antisemītiski. Tās ir attiecības, kuras var raksturot kā valdošā un pakļautā statuss. Atšķirībā no rasisma un antisemitisma, seksistiski apvainojumi nav balstīti ne uz ādas krāsu, ne uz reliģisko pārliecību, bet gan uz personas anatomiju. Sievieti apvaino, jo viņa ir sieviete, par to, ka viņa nav vīrietis. Viena no seksisma idejām ir tā, ka sievietēm ir ķermenis, bet nav smadzeņu. No vīriešu puses tas izskan: „Tevis nav, jeb pareizāk sakot, bez manis Tevis nebūtu.” Kāds ir seksistisku apvainojumu mērķis? Iespēja dominēt pār sievietēm un kontrolēt viņas, tāpat kā to nosaka patriarhālā sistēma. Seksisms noniecina sievieti, rada banālas bailes un pakļauj nepārtrauktai sevis kontrolei.¹¹⁶

Sievietes, kuras ir ienākušas politikā, gandrīz ikviena ir saskārusies ar seksismu, kas vērsts pret sievieti. Francijas politika - tā vienmēr bijusi vīriešu pasaule, iespējams tāpēc vīrieši jūtas pāri par savām kolēģēm sievietēm. Vēsturniece Kristīne Barda (*Christine Bard*) pētījumā par anifeminismu Francijā secina, ka Francijas Nacionālā Asambleja bija augstākā vīriešu šovinisma un seksisma vieta Francijā.¹¹⁷ Tātad galvenā lēmējvaras instance nav bijusi labvēlīga sieviešu emancipācijai. Neskatoties uz to, ka likumdošanā ir veiktas kardinālas izmaiņas sieviešu tiesību jautājumos un pieņemts likums par paritāti

¹¹⁵Seksisms - attieksme, kas veicina sociālo lomu stereotipizāciju atbilstoši cilvēka dzimumam.

¹¹⁶*Chiennes de garde, le 11 juillet 2000. Pieejams: http://passerelle-production.u-bourgogne.fr/web/atip_insulte/materiaux/chienne_de_garde/1.htm [skatīts: 27.04.2016.]*

¹¹⁷Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Gaspard, Françoise. *L'antiféminisme en politique*. Paris: Fayard, 1999. 349. – 350.lpp.

politikā, joprojām ne tikai sabiedrībā, bet arī politikā ir seksisma izpausmes, kas vērstas pret sievietēm. °

Jau 1980. gados Francijas politikā sieviešu starpā risinājās diskusijas par to, ka franču valodā atsevišķiem amatu nosaukumiem, īpaši, kuri attiecas uz lēmējvaras instancēm, nav sieviešu dzimtes. It kā neliela nianse, bet nianse, kura veicina nevienlīdzību dzimumu starpā. Šādā veidā tiek noraidīta iespēja, ka sievietes varētu nākt pie varas.

Socioloģijas pētniece Laura Bereni (*Laure Bereni*) pauž viedokli, ka seksisma izpausmes vienmēr ir pastāvējušas un nav arī izzudušas šodien, bet mūsdienās par šo diskriminācijas veidu runā skaļi, uz ko vīrieši nebija gatavi. Mūsdienās viens no spēcīgākajiem ieročiem cīņā pret seksismu politikā ir plašsaziņas līdzekļi. Agrāk sievietes labprātīgi nestāstīja par dzimumu aizskarošiem gadījumiem politikā, pat ne savā starpā. Viņas bija upures šajās situācijās, jo baidījās un, iespējams, arī kaunējās. Tomēr aizvien vairāk sievietes politiķes runā par pieredzēto netaisnību, apvainojumiem un pat fizisku aizskaršanu, kādu saņēmušas sava dzimuma dēļ.

2015. gada 4. maijā, runājot par sievietēm Francijas politikā, deputāts Serdžio Koronado (*Sergio Coronado*) ziņu portālam „*Libération*” sacīja: „*Sieviete politikā joprojām ir upura lomā. Sieviešu skaita palielināšana politikā var mainīt viņu statusu. Palielinot sieviešu pārstāvniecību politikā, viņas kļūs redzamākas, un viņas vairs nebūs minoritāte. Kad sieviete politikā ir minoritāte, pret viņu arī izturas kā pret minoritāti.*” Paritātes likums bija sieviešu ierocis, lai panāktu līdzvērtīgas iespējas. Savukārt deputāts Benuā Aparī (*Benoist Apparu*) uzsvēra, ka: „*Joprojām mums ir politiķi, kuri dzimuši 1940. un 1950., kad Francijas sabiedrībā nepastāvēja dzimumu līdztiesība. Arī mūsdienās politikā ir vīrieši, kuri uzskata, ka sievietēm nav vietas politikā.*”¹¹⁸

Dažkārt vīrieši politiķi savas neuzmanības dēļ pasaka publiski frāzes, kuras skaidri norāda uz seksismu, par ko pēc tam viņi saņem sabiedrības nosodījumu un viņiem nākas publiski atvainoties. Francijas politikā 20. gadsimta beigās un mūsdienās šādu gadījumu netrūkst, izvēlētie vārdi, kas vērsti pret sievietēm politiķēm ir skarbi, nepiedienīgi un pat rupji. Šie izteicieni parāda, ka daļa vīriešu politiķu uzskata, ka sievietes ir „*nelikumīgi*” ielauzušās viņu (vīriešu) pasaulē. Lai parādītu, kādi ir bijuši izteicieni pret sievietēm politiķēm gan 20. gadsimta beigās, gan mūsdienās, lūk, daži piemēri:

¹¹⁸Femmes en politique, un match contre les machos. Pieejams: http://www.liberation.fr/france/2015/05/04/femmes-en-politique-un-match-contre-les-machos_1289649 [skatīts: 27.04.2016.]

Mišela Aliota Marī (*Michèle Alliot-Marie, 1946*), Eiropas parlamenta deputāte, Iekšlietu ministre, deputāte, pirmā sieviete, kura vadījusi Aizsardzības ministriju (2002.-2007.), pirmā sieviete partijas RPR (*Politiskā apvienība par Republiku (Rassemblement pour la République)*) prezidente (1999. - 2002.) Jauniešu un Sporta ministre (1993-1995). Runājot par viņu, deputāti izvēlējās sarkastiskas un seksistiskas frāzes, iespējams, politiķiem nebija pieņemams, ka Aizsardzības ministriju vada sieviete.

„Viņa ir jauks skuķis (*meitēns*), pie tam gudra,” šādu viedokli pauda Edgars Faurs (*Edgar Faure*) Aizjūras departamentu ministram Bernardam Stasi (*Bernard Stasi*)

„Mišela ir kā Margareta Tečere, tikai viņa vairāk smaida.” tā ir teicis viņas tēvs Bernards Mari (*Bernard Marie*)

„Viņai ir visskaistākās kājas RPR partijā.” Žaks Širaks

„Viņa ir lelle, kura saka: „Nē”.” Žans Glavanī (*Jean Glavany*, zemkopības ministrs)

Ne tikai politiķi izteica divdomīgas vai aizskarošas frāzes: „Kundze, sēžu zālē bikšu valkāšana ir paredzēta tikai vīriešiem”, viņai norādīja durvju sargs. „Vai jūs vēlaties, lai es tās novelku?” viņa nevilcinoties atbildēja.

Viņas partijas biedru vidū bijā šāds „joks”: „Vai zināt, kāpēc Mišela Barzaha (*Michèle Barzach, dzim.1943.g.*)¹¹⁹ ir līdzīga degvielas uzpildes stacijai? Jo viņas kājas ir kā augstākā labuma degviela, krūtis standarta un viņas smadzenes ir kā neetilētais benzīns.”

1991. gada maijā, kad bija pirmā Edītes Kresones publiskā uzstāšanās kā Premjerministrei, kāds vīrietis izsauca: „Vai viņai apakšā ir biksītes?” Politiķi viņu sauca par Pompadūru un veltīja viņai neglaimojošus apzīmējumus.

Vides ministre Dominika Vuaneta (*Dominique Voynet*) 1999. gadā apmeklēja Lauksaimniecības izstādi. Klātesošie vīrieši viņai veltīja izsaucienu: „Slampa, novelc savas biksītes!” Šis seksisma izpausmes gadījums izsauca asu reakciju no sieviešu puses. Šajā gadā izveidoja kustību „*Chiennes de garde* (tulkoj. - sargsunes)”, lai aizsargātu sievietes no publiskiem seksisma apvainojumiem. No 2000. līdz 2004. gadam „*les Chiennes de garde*” dalījās pārdomās par seksisma izpausmēm, kuras aizskāra sievietes. Norādot uz seksisma mehānismiem, viņas parādīja, kā reaģēt uz šādiem apvainojumiem. Viņas pierādīja, ka Francijā šāda veida apvainojumi mūsdienās pastāv. No vārdiskās līdz fiziskajai vardarbībai dažreiz ir ļoti maza starpība.¹²⁰

¹¹⁹ Mišela Barzaha bija Veselības un Ģimenes ministre no 1986. līdz 1988. gadam.

¹²⁰ Les combats des Chiennes de garde. Pieejams: http://passerelle-production.u-bourgogne.fr/web/atip_insulte/insultes/gpl/insultes_gpl_d3.htm [skatīts:27.04.2016.]

2007. gadā, kad Segolēna Rojāla (*Ségolène Royal*, dzim.1953. gadā)¹²¹ bija prezidenta vēlēšanu kandidāte, viņas partijas biedri viņu brīdināja: „Vēlēšanu kampaņas vadīšana nav skaistumkonkurss.”¹²²

„Kurš rūpēsies par bērniem?” Šādu jautājumu nekautrējoties uzdeva Lorens Fabiuss (*Laurent Fabius*), kad Segolēnas Rojāla kandidēja prezidenta vēlēšanās.

2007. gadā, runājot ar saviem kolēģiem, deputāts Patriks Devedžians (*Patrick Devedjian*) piemirsa par blakus esošo kameru un nosauca centriskās partijas deputāti Mariju Komparini (*Marie Comparini*) par slampu (*salope*).

2012. gada jūlijā Nacionālajā Asamblejā deputāti izsvilpa Sesilu Duflo (*Cécile Duflo*) viņas puķainās kleitas dēļ. Viens no deputātiem izsaucās: „Atpogā pogas!”

2013. gada jūnijā Nacionālajā Asamblejā Igo Fuko (*Hugues Foucault*) debašu laikā vietnē *Twitter* ierakstīja: „*NVB (Najat Vallaud-Belkacem) ļoti erotiski sūkā savu pildspalvu*” Neilgi pēc tam viņš publiski atvainojies par šo ierakstu.

2013. gada oktobrī Nacionālajā Asamblejā, kad deputāte no ekoloģu partijas Veronika Masono (*Véronique Massonneau*) runāja asamblejas priekšā, deputāts Filips Lerejs (*Philippe Le Ray*) atdarināja vistas klukstēšanu.

Francijas satīriskā iknedēļas avīze *Le Canard enchaîné* 2015. gadā rakstīja par atgadījumu starp sociālistu partijas deputātu Bernāru Romanu (*Bernard Roman*) un Veselības ministri Marisolu Turēnu (*Marisol Touraine*). Deputāts prasījis Veselības ministrei: „*Kas ir ilgāk - viena minūte fellācijas, vai viena minūte sodomijas?*” Uz ko viņa atbildēja: „*Dod man divas minūtes un es Tev paskaidrošu.*” Ministre uzlēja viņam glāzi ar ūdeni. Visi apkārtesošie atbalstīja viņas pretreakciju uz viņa jautājumu. Bet pēc kāda laika Asamblejā, kad viņa runāja Nacionālās Asamblejas priekšā, varēja dzirdēt izteicienus no jaunajiem sociālistu partijas deputātiem: „*Marisola, divas minūtes.*”¹²³

Šie ir tikai daži piemēri, kuri parāda, ka sievietes Francijas politikā ir pakļautas verbālai vardarbībai, diskriminācijai un stereotipiem, kurus radījuši vīrieši. Analizējot veltītos izteicienus, var secināt, ka, jo augstāku amatu ieņem sieviete Francijas politikā, jo nevēlīgākas ir seksisma izpausmes. Šādu attieksmi varētu skaidrot ar nevēlēšanos pieņemt,

¹²¹ Segolēna Rojāla: no 1992. līdz 1993. gadam bijusi Vides ministre, no 1997. līdz 2000. gadam bija atbildīgā par izglītības sistēmu, no 2004. līdz 2014. gadam bija Puatū-Šaranta (*Poitou-Charantes*) reģiona prezidente. Kopš 2014. gada ir Vides un Enerģijas ministre.

¹²² „Les hommes politiques ont tendance à considérer les femmes comme des concurrentes déloyales.” Pieejams: http://www.francetvinfo.fr/france/les-hommes-politiques-ont-tendance-a-considerer-les-femmes-comme-des-concurrentes-deloyales_119967.html [skatīts: 15.04.2016.]

¹²³ Femmes en politique, un match contre les machos. Pieejams: http://www.liberation.fr/france/2015/05/04/femmes-en-politique-un-match-contre-les-machos_1289649 [skatīts: 27.04.2016.]

ka sievietē var būt lēmējvaras augstākajos amatos. Ir mainīti likumi, bet līdz ar likumu izmaiņām nav mainījusies attieksme pret sievietēm politikā. Neskatoties uz pretestību un negatīvu attieksmi pret sievietēm politikā, pret sieviešu emancipāciju, 20. gadsimta vidū bija ievērojamas sievietes politiskās darbinieces, kuras kļuvas par vēsturiskām personībām un nozīmīgām sieviešu tiesību aizstāvēm Francijā.

3. NOZĪMĪGAS SIEVIETES FRANCIJAS POLITIKĀ 20. GADSIMTĀ

Bakalaura darba trešā nodaļa ir veltīta trīs nozīmīgām sievietēm Francijas politiskajā dzīvē un viņu ieguldījumam gan sieviešu tiesību attīstībā, gan politikā Francijā. Autore izvērtē, kā šo sieviešu dzīves gājums ir ietekmējis viņu karjeru, kā viņu sasniegumi ietekmējuši sabiedrību Francijā. Iepriekšējās nodaļās autore minēja vairākas politiķes un politiskās aktīvistes 20. gadsimtā un pirms tam. Izvēloties trīs konkrētās sievietes: Simonu de Bovuāru (*Simone de Beauvoir*), Simonu Veilu (*Simone Veil*) un Edīti Kresoni (*Édith Cresson*), autore vēlas precīzāk raksturot sieviešu ienākšanu Francijas politikā 20. gadsimtā. Autore pētījumam izvēlējusies Simonu de Bovuāru, jo viņas darba iznākšana 1949. gadā „*Otrais dzimums (Le Deuxième Sexe)*” ietekmēja sieviešu un feminisma kustību attīstību, kā arī aizsāka diskusijas par politiskiem jautājumiem, kuri skāra sieviešu tiesības. Izpētes vērtā ir arī Simona Veila un viņas politiskais ieguldījums, esot veselības ministres amatā, un Edīte Kresone, kuru iecēla par pirmo un līdz šim vienīgo sievieti premjerministres amatā Francijā.

3.1. Simona de Bovuāra – sieviešu tiesību aizstāve

Simona de Bovuāra dzimusi 1906. gadā Parīzē katoliskā, labi situētā ģimenē. Simonas de Bovuāras tēvs (*Georges Bertrand de Beauvoir*) nāca no nelielas aristokrātu ģimenes. Mantojumā viņš bija ieguvis vasaras māju Limuzēnas (*Limousin*) reģionā, kur visa ģimene pavadīja brīvdienas. Viņas māte Fransuāza (*Françoise*) bija baņķiera meita, kura nākusi no turīgas ģimenes, kurā audzināta un skolota katoliskā garā.

Neskatoties uz to, ka viņas vecāki, jo īpaši tēvs, vairāk gaidīja dēlu, ar sava veida protestu Simona de Bovuāra nostājās tēva pusē, viņa nepakļāvās katoliskajai ticībai – 14 gados paziņojot, ka vairs neapmeklēs baznīcas mesu, jo ir zaudējusi ticību. Tēvs arī atzinis, ka *Simonai ir vīrieša smadzenes*¹²⁴. Šī frāze norādīja gan to, ka viņa ir gudrāka par vidējo sievieti, gan to, ka viņai trūkst sievišķīgo īpašību. Neskatoties uz tēva apbrīnu par viņas prāta spējām, viņš bija skarbs savos izteicienos, nereti sakot, ka Simona ir neglīta: „*Mana nabaga meitiņa, cik gan Tu esi neglīta, cik Tu esi neglīta.*”¹²⁵

¹²⁴ Bouchardeau, Huguette. *Simone de BEAUVOIR. Biographie*. Paris:Flammarion, 2007. 20.lpp.

¹²⁵ *Simone de Beauvoir, film de Josée Dayan et Malka Ribowski*. Paris: Gallimard, 1979. 36.lpp.

Kopš brīža, kad Simona de Bovuāra iemācījās lasīt, par viņas kaislību kļuva lasīšana un rakstīšana. Jau pusaudzes gados viņa zināja, ka vēlas kļūt par rakstnieci – par slavenu rakstnieci. Viņā vienmēr bija vēlme „visu” izlasīt un „visu” zināt.

I Pasaules kara sekas ietekmēja arī viņas ģimeni un viņu finansiālo stāvokli, kura dēļ nācās pārcelties uz sliktāku mājokli, ko savā grāmatā „*Jaunas un nopietnas meitenes memuāri (Mémoires d'une jeune fille rangée)*” Simona de Bovuāra aprakstīja kā traumatisku pieredzi, tik ļoti viņa alka pēc plašuma, dabas un brīvības visu savu dzīvi. Lasīšana un gaidāmās brīvdienas vasaras mājā viņai palīdzēja nedomāt par finansiālajām problēmām.¹²⁶

1929. gadā Simona de Bovuāra pirmo reizi tikās ar filozofu un rakstnieku Žanu Polu Sartru (*Jean-Paul Sartre, 1905.– 1980.*), kad abi piedalījās konkursā, lai kļūtu par filozofijas pasniedzējiem augstskolā. 21 gada vecumā viņa bija jaunākā filozofijas pasniedzēja Francijā.¹²⁷ Attiecības ar Sartru ilga visa mūža garumā, viņi bija viens no slavenākajiem pāriem Francijā gan savas karjeras dēļ, gan netradicionālo attiecību dēļ. Kādā intervijā viņa atzinusi: „*Sartrs ir manas dzīves lielā veiksmē.*”¹²⁸

Simonai de Bovuārai bija izcilas zināšanas visās jomās - gan matemātikā, gan literatūrā, bet vistuvākā viņai bija filozofija. 1927. gada janvārī, uzsākot filozofijas studijas, viņa ir teikusi: „*Filozofija neatvēra man ne debesis, ne arī nolaida pie zemes, bet mani aizrāva vesels lērums problēmu: zinātnes vērtība, matērija, laiks, māksla (La philosophie ne m'avait ni ouvert le ciel, ni ancrée à la terre (mais) un tas de problèmes me passionnaient : la valeur de la science, la vie, la matière, le temps, l'art.)*.”¹²⁹ 1931. gadā viņa sāka strādāt par pasniedzēju Marseļā.¹³⁰

II Pasaules kara laikā Žanu Polu Sartru mobilizēja, bet Simonu de Bovuāru 1940. gadā pieņēma par filozofijas pasniedzēju Parīzē. 1940. gada septembrī, sākoties mācību gadam, visiem pasniedzējiem vajadzēja parakstīties, ka viņi nav ebreji un nepieder masonu biedrībai. Simona de Bovuāra parakstīja¹³¹, jo citu iespēju nebija.¹³²

¹²⁶Bouchardeau, Huguette. *Simone de BEAUVOIR. Biographie.* 13.-32.lpp.

¹²⁷Turpat, 34.lpp.

¹²⁸*Simone de Beauvoir, film de Josée Dayan et Malka Ribowski.* Paris: Gallimard, 1979. 18.lpp.

¹²⁹Bouchardeau, Huguette. *Simone de BEAUVOIR. Biographie.* 44.lpp.

¹³⁰Turpat, 62.lpp.

¹³¹ Vācu okupācijas laikā (1940. – 1944.), Francijā izsludināja vairākus likumus, kas bija vērsti pret ebreju izcelsmes pilsoņiem – antisemitisms. Sākot ar 1940. gadu tika atsavināti īpašumi, diskriminējoša statusa piešķiršana, liedzot uzturēties konkrētās publiskās vietās, vairākas izsūtīšanas uz koncentrācijas nometnēm.

¹³²Bouchardeau, Huguette. *Simone de BEAUVOIR. Biographie.* 103.lpp.

1943. gadā incidenta dēļ Simonu de Bovuāru izslēdza no Nacionālās izglītības sistēmas.¹³³ Pasniedzējas darbs bija iztikas avots, pēc atlaišanas viņa vairāk pievērsās savai kaislībai – rakstīšanai.

Pirms viņa uzsāka rakstīt savu ievērojamāko darbu – „*Otrais dzimums (Le deuxième sexe)*”, viņa sev jautāja: „*Ko nozīmē būt sievietei?*” Pirmā atbilde bija, ka viņai netraucē viņas dzimums. Viņa nebija feministe, jo savā dzīvē neizjuta, ka viņa būtu bijusi mazvērtīgāka par vīriešiem vai viņas iespējas būtu bijušas ierobežotas. Pēc ilgākām pārdomām viņa nonāca pie secinājuma, ka šī pasaule ir vīriešu pasaule, ka pasaule ir radīta pēc vīrieša uzskatiem. Viņa sāka meklēt informāciju par sievieti, sievišķīgumu, sākot no anatomijas, beidzot ar psiholoģiju. Kas ir sieviete sabiedrības skatījumā, atbildot uz šo jautājumu, viņa meklēja atbildes mītos un atsevišķu rakstnieku skatījumā. Pēc tam viņa meklēja atbildi psiholoģijā un sievietes statusa attīstībā.¹³⁴ Vairāk kā tūkstoš lapās viņa skaidroja sievietes determinēto statusu sabiedrībā, kā viņu dzīvi ietekmē un pakārto vīrieši. Viņa aprakstīja tēmas, par kurām sabiedrībā nerunāja: aborti, kontracepcija, homoseksuālisms, prostitūcija.¹³⁵ Pazīstamākā frāze no viņas grāmatas: „*Mēs nepiedzimstam par sievieti, mēs par viņu kļūstam. (On ne naît pas femme : on le devient.* ¹³⁶”, apvieno visas grāmatā paustās idejas: šī frāze pasaka, ka būt par sievieti nav dabas rezultāts, bet vēstures, sabiedrības ietekmes un personiskās pieredzes apvienojums. Simona de Bovuāra atzina, ka māte, audzinot meitu, jau pakļauj viņu diskriminācijai, jo audzina pēc sabiedrībā noteiktiem standartiem, kas ir atšķirīgi no dēlu audzināšanas metodes.¹³⁷

Grāmatu izdeva divos sējumos. „*Otro dzimumu*” viņa rakstīja kā eksistenciālisma rakstniece, kura meklēja atbildi uz uzdoto jautājumu. Pirms grāmatas iznākšanas Simona de Bovuāra nebija feministe, viņa bija rakstniece, filozofe un intelektuāle. „*Otrais dzimums*” bija rakstnieces pirmais etaps feminisma cīņā. Par pārliecinātu feministi viņa sevi sauc tikai no 1960. gada.¹³⁸

Viņa saņēma vēstules, kurās tika apvainota: *seksuāli neapmierinātā, ledainā, nimfomāne, lesbiete, u.t.t.*¹³⁹ Iemesli, kāpēc sabiedrībā šo darbu uztvēra saasināti, bija vairāki: pirmkārt, viņa publicēja savu darbu neilgi pēc II Pasaules kara, kad ģimenei bija

¹³³Turpat, 122.lpp.

¹³⁴*Simone de Beauvoir, film de Josée Dayan et Malka Ribowski. Paris: Gallimard, 1979. 67.lpp.*

¹³⁵Bouchardeau, Huguette. *Simone de BEAUVOIR. Biographie.* 165.-167.lpp.

¹³⁶De Beauvoir, Simone. *Le deuxième sexe II.* Paris: Gallimard: 1949, 1976. 13.lpp.

¹³⁷Simone de Beauvoir. Interview clip, 1975. Pieejams:

<https://www.youtube.com/watch?v=liPSw0INqal> [skatīts: 17.01.2016.]

¹³⁸Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme.* Charperon, Sylvie. *Haro sur le Deuxième Sexe* Paris: Fayard, 1999.269.- 270.lpp.

¹³⁹Bouchardeau, Huguette. *Simone de BEAUVOIR. Biographie.* 167.lpp.

liela nozīme valsts politikā, otrkārt, viņa aprakstīja „aizliegtās tēmas” un treškārt, vīrieši bija ieinteresēti, lai sievietē nekļūtu neatkarīga. Pēc grāmatas iznākšanas viņa saņēma daudz vēstuļu no sievietēm, kuras atpazinušas sevi un savu dzīvi viņas grāmatā. Viņas pateicās par šo grāmatu, jo tā viņām esot palīdzējusi. Sievietes uzskatīja, ka šis ir vienīgais darbs, kurš atspoguļoja sievietes patieso dzīvi un statusu sabiedrībā, kā arī atzina vīriešu dominējošo stāvokli.¹⁴⁰ Sievietes pauda vēlmi protestēt, cīnīties par savām tiesībām un apvienoties šajā cīņā, neskatoties uz to, ka Simonai de Bovuārai nebija šāds mērķis. Viņa domāja, ka tikai atspoguļoja sievietes skaudro statusu sabiedrībā. Grāmatu bija sarakstījusi sieviete un grāmata bija par sievieti. Sākot ar 1949. gadu, viņa piedalījās konferencēs, kurās runāja par sieviešu statusu un tiesībām.¹⁴¹ Laikā, kad iznāca „*Otrais dzimums*”, Francijā nebija feminisma kustības. Darba autore jau rakstīja, ka apmēram pēc astoņiem gadiem pēc ASV piemēra Francijā izveidoja feminisma kustību cīņā par sieviešu tiesībām.¹⁴² Sākot no 1965. gada, feminisma kustība sāka analizēt sievietes statusu pēc Simonas de Bovuāras principa – socioloģiski.¹⁴³

Pēc II Pasaules kara viņa aizvien aktīvāk iesaistījās Francijas politiskajos notikumos. Viņa nepiederēja ne pie vienas partijas, bet var teikt, ka bija kreisi noskaņota komuniste. Viņa iesaistījās *Sieviešu atbrīvošanas kustībā* (MLF), atbalstot viņu aktivitātes, piedaloties sanāsmēs un aizstāvēt sieviešu tiesības.¹⁴⁴ Neskatoties uz to, ka viņa pati nepiedalījās 1968. gada maija protesta akcijās, viņa atbalstīja studentus, sievietes, strādniekus cīņā par pārmaiņām valsts politikā un sabiedrībā.¹⁴⁵

Viņa parakstīja vairākus politiskus manifestus, piemēram: pret karu Alžīrijā - „*121 manifests*”. Pēc manifesta parakstīšana viņa izpelnījās asu kritiku no labēji noskaņotiem preses izdevumiem un viņa nonāca policijas redzes lokā.¹⁴⁶ „343 Manifests”, kuru viņa parakstīja, bija cīņa par abortu legalizēšanu. 343 sievietes parakstījās kā sievietes, kuras nelegāli veikušas abortus, pat, ja tā nebija taisnība.

Balsstiesību iegūšana mainīja sievietes pilsonisko statusu, bet sabiedrībā un ikdienā viņu dzīves nemainījās. Pēc Simonas de Bovuāras domām galvenais faktors, lai sieviete iegūtu neatkarību, ir darbs un karjera. Sieviete ir jāiegūst pēc iespējas augstāka

¹⁴⁰Zephir, Jacques J. *Le néo-féminisme de Simone de Beauvoir: trente ans après Le deuxième sexe, un post-scriptum*. Paris: Denoël/Gonthier, 1982. 28.lpp.

¹⁴¹Bouchardeau, Huguette. *Simone de BEAUVOIR. Biographie. 172. -173.lpp.*

¹⁴²*Simone de Beauvoir, film de Josée Dayan et Malka Ribowski*. Paris: Gallimard, 1979. 71.lpp.

¹⁴³Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Paris: Fayard, 1999. 188.lpp

¹⁴⁴Bouchardeau, Huguette. *Simone de BEAUVOIR. Biographie. 239.lpp.*

¹⁴⁵Turpat, 232.lpp.

¹⁴⁶ Bouchardeau, Huguette. *Simone de BEAUVOIR. Biographie. 222.lpp.*

kvalifikācija, pēc tam interesants darbs un finansiāla neatkarība.¹⁴⁷ Neskatoties uz tiesībām tikt ievēlētām, Simona de Bovuāra atzina, ka ļoti maz sieviešu ir lēmējvaras amatos. Viņa neatbalstīja ministriju, kura tika izveidota jautājumos par sieviešu stāvokli, jo neuzskatīja, ka sievietes būtu šādi jānodala. Ministrijai bija tikai simboliska nozīme, jo sākotnēji tai nebija budžeta, tātad tā varēja iesniegt tikai priekšlikumus. Viņa arī norādīja, ka pagaidām sievietes politikā ir tikai simbols, jo pret viņām izturas kā pret „sievietēm”. Viņa neatbalstīja priekšlikumu par dzimumu kvotu ieviešanu politikā, jo bija pārliecināta, ka sākumā ir jāmaina sievietes statuss un attieksme pret sievietēm sabiedrībā.¹⁴⁸

Atbildot uz jautājumu, kāpēc kreisais politiskais spārns nav labvēlīgāk noskaņots sieviešu emancipācijai un feminisma kustības atbalstošs, salīdzinot ar labējo, Simona de Bovuāra sniedza vienkāršu atbildi: „Arī kreisajās partijās ir vīrieši...”¹⁴⁹

Sievietēm vienmēr ir jābūt gatavām cīņai par savām tiesībām un dzīves kvalitātes uzlabošanu. Simona de Bovuāra bija optimiste un ticēja, ka nākotnē ir iespējams panākt, ka sievietes netiek diskriminētas sava dzimuma dēļ.¹⁵⁰ „*Esiet uzmanīgas (sievietes) pietiek tikai ar ekonomisku, politisku vai reliģisku krīzi, lai sieviešu tiesības tiktu pārskatītas. (Faites attention, il suffira d'une crise économique, politique ou religieuse pour que les droits des femmes soient remis en question.)*”¹⁵¹ „Otrais dzimums” nav zaudējis aktualitāti arī šodien. Francija ir kļuvusi par multikulturālu valsti, kurā ir tradīciju un reliģiju sajaukums, liekot no jauna uzdot jautājumus par sieviešu brīvību, tiesībām, drošību un iespējām.

Simona de Bovuāra piedalījās Bobiņī procesā (*Le procès de Bobigny*), aizstāvot 18 gadīgo Mariju Klēru (*Marie Claire*), kura pēc grūtniecības konstatēšanas, veica abortu. Viņas bijušais draugs, kurš bija bērna tēvs, iesniedza pret viņu sūdzību policijā. Marijai Klērai bija jāstājas tiesas priekšā un jāatbild par likuma pārkāpumu. Pateicoties Simonas de Bovuāras, Sieviešu atbrīvošanas kustības protestiem, pirmo reizi Francijā, aborta veikšana netika krimināli sodīta.¹⁵² Šī bija pirmā uzvara ceļā uz abortu legalizēšanu Francijā, kas bija veselības ministres Simonas Veilas ievērojamākais un sarežģītākais panākums viņas

¹⁴⁷De Beauvoir, Simone. *Le deuxième sexe II*. Paris: Gallimard: 1949, 1976. 597.lpp.

¹⁴⁸Zephir, Jacques J. *Le néo-féminisme de Simone de Beauvoir: trente ans après Le deuxième sexe, un post-scriptum*. Paris: Denoël/Gonthier, 1982. 133. – 137.lpp.

¹⁴⁹Simone de Beauvoir. Interview clip, 1975. Pieejams:

<https://www.youtube.com/watch?v=iPSw0INqal> [skatīts: 17.01.2016.]

¹⁵⁰Zephir, Jacques J. *Le néo-féminisme de Simone de Beauvoir: trente ans après Le deuxième sexe, un post-scriptum*. 70.-71.lpp.

¹⁵¹Agnès, Frédérique, Lefort, Isabelle. *100 ans de combat pour la liberté des femmes*. Paris: Flammarion, 2014. 38.lpp.

¹⁵² La loi en procès. Pieejams: <http://www.universalis-edu.com/encyclopedie/interruption-volontaire-de-grossesse/> skatīts: [15.03.2015.]

politiskajā karjerā. Nākamajā apakšnodaļā autore pētīs Simonas Veilas dzīves gājumu ceļā uz politisko karjeru, īpašu uzmanību pievēršot viņas iesniegtajam likumprojektam par abortu legalizēšanu.

3.2. Simona Veila – dzīves gājums un politiskā karjera

Simona Veila (*Simone Veil*) dzimusi 1927. gadā Nicā. Viņa bija jaunākā meita četru bērnu ģimenē. Viņas tēvs Andrē (*André Jaccob*) bija arhitekts, bet māte Ivonna (*Yvonne Steinmetz*) bija mājsaimniece. Simonai Veilai bija tuvākas attiecības ar māti nekā ar tēvu.¹⁵³ Skolā viņa bija skolotāju mīlule, kaut arī nebija spīdošākā skolniece. Ģimene dzīvoja pārticībā un, neskatoties uz to, ka finansiālās krīzes laikā (1931. – 1932.) ģimenei nācās pārcelties uz mazāku mājokli un ierobežot izdevumus, Simona Veila bērnības laiku līdz II Pasaules karam atceras ar patīkamām atmiņām. Bērni redzēja, ka viņu māte ir finansiāli pilnīgi atkarīga no tēva. Viņa nekad nebija strādājusi un nezināja, kas ir finansiāla neatkarība. Saviem bērniem viņa teikusi: „*Ir ne tikai jāstrādā, bet jums ir arī jāiegūst īsta profesija.*”¹⁵⁴

Jau 1930. gados ģimenes draugs, franču filozofs un sociologs Raimonds Ārons (*Raymond Aron*, 1905. – 1983.) pēc pavadītajiem gadiem Vācijā brīdināja par augošo nacisma varu Vācijā, vardarbību pret ebreju tautības cilvēkiem un inkvizīcijas izpausmēm. Neviens negribēja ticēt gaidāmajam II Pasaules karam, pat 1939. gada 1. septembrī, kad oficiāli paziņoja par kara sākumu, Veilu ģimene vēl nenojauta par gaidāmajām briesmām, ko šis karš atnesa. 1940. gadā ģimene piedzīvoja finansiālas problēmas un pārtikas trūkumu, kas bija skāris reģionu.

1941. gadā Francijas okupētajā teritorijā ebreju izcelsmes pilsoņiem bija jādeklarējas. Ģimene bija neizpratnē par šādu lēmumu, jo viņi taču bija tādi paši Francijas iedzīvotāji kā citi. Pēc ebreju izsūtīšanas Parīzē ģimenē pieauga uztraukums par drošību. 1943. gada 9. septembrī Gestapo bez brīdinājuma uzsāka masveida arestus Nicā.

Simonai Veilai bija viltots personas apliecinošs dokuments, kas viņu pasargāja no ierobežojumiem, kas bija vērsti pret ebrejiem.

1944. gada 29. martā viņa ieguva apliecību par vidējās izglītības iegūšanu, bez viltotajiem dokumentiem viņai nebūtu tiesības to saņemt. Nākamajā dienā 1944. gada 30. martā viņa bija plānojusi nosvinēt ar draugiem apliecības iegūšanu, bet viņu uz ielas

¹⁵³Veil, Simone. *Une jeunesse au temps de la Shoah.Extraits d'Une vie*. Paris: Stock, 2007, 2010. 26.lpp.

¹⁵⁴Veil, Simone. *Une jeunesse au temps de la Shoah.Extraits d'Une vie*. Paris: Stock, 2007, 2010. 45.lpp.

aizturēja. Atklājot, ka viņas dokumenti ir viltoti, viņu tālāk nodeva nopratināšanai. Pēc neilga laika tajā pašā dienā aizturēja viņas māti, brāli un māsu. Nedēļu ģimene pavadīja nopratināšanas vietā, bet 1944. gada 7. aprīlī viņus izsūtīja uz koncentrācijas nometni Dransī (*Drancy*) Parīzes ziemeļos. Tēvs tika izsūtīts uz koncentrācijas nometni Kauņā.

Dzīves apstākļi nometnē bija morāli mokoši un fiziski grūti paciešami. Nometnē valdīja bailes, bet vienlaikus arī cerības par drīzu atbrīvošanu. 1944. gada 15. aprīlī, ceļā pavadot divas dienas, Simona Veila, viņas māte un māsa tika aizvestas uz Aušvicu. Simona Veila ir teikusi, ka nekad neaizmirsīs datumu, kad viņa ieradās Aušvicā un dienu, kad viņa pameta Aušvicu – 18.01.1945. 1945. gada 18. janvārī viņas pārveda uz Bergenes-Belzenes (*Bergen-Belsen*) koncentrācijas nometni, Vācijas ziemeļos. 1945. gada 15. martā nomira Simonas Veilas māte. Viņa atzīst, ka vēl šodien izjūt mātes trūkumu. 1945. gada 17. aprīlī angļi atbrīvoja nometnē esošos cilvēkus, bet tikai 23. maijā Simona Veila kopā ar savu māsu atgriezās Francijā. Atgriešanās Francijā nebija viegla morāli, jo neviens negribēja runāt un dzirdēt par izsūtīšanu, ne arī saprast, ko bija pārcietuši cilvēki, kuri bija izsūtīti.

Dzīve neapstājās, tāpēc abas māsas, atceroties mātes vārdus: „*Mācieties, lai iegūtu profesiju*”, iestājās augstskolās. 1945. gadā Simona Veila iestājās Politikas zinātņu institūtā (*L'Institut d'études politiques de Paris*), Parīzē. Šajā pašā gada Simona Veila satika savu nākamo vīru Antuānu Veilu (*Antoine Veil*), ar kuru pēc gada apprecējās. Viņiem piedzima trīs dēli (*Jean – 1947., Nicolas – 1948. un Pierre- François – 1954.*). Simonas Veilas vīrs strādāja Francijas Republikas padomē, pēc tam 3 gadus (1950. – 1953.) Vācijā, kad visa ģimene pārvācās kopā ar viņu.

1954. gadā, kad vecākie bērni bija paaugušies un vīrs bija absolvējis Nacionālās administrācijas skolu (*ENA*), Simona Veila bija gatava sākt strādāt. Viņai par lielu pārsteigumu, vīrs neatbalstīja viņas lēmumu, sakot, ka advokāta amats nav domāts sievietēm. Apvienojot gatavošanos eksāmeniem, trīs bērnu audzināšanu un mājsaimnieces pienākumus, 1954. gada maijā prokuratūrā viņa pierakstījās kā praktikante. Parīzes Prokuratūras sekretārs un viņa vietnieks bija pārsteigti par Simonas Veilas kandidatūru, sakot: „*Bet jūs esat precējusies! Jums ir trīs bērni, no kuriem viens vēl ir zīdāinis. Pie tam, jūsu vīrs tūlīt absolvēs Valsts administrācijas skolu. Kāpēc jūs vēlaties strādāt?*” Uz ko viņa atbildējusi: „*Tas skar tikai mani!*”¹⁵⁵ „*Man bija 27 gadi, diplomu, vīrs, trīs bērni, darbs. Es beidzot biju ienākusi dzīvē.*”¹⁵⁶

¹⁵⁵Veil, Simone. *Une jeunesse au temps de la Shoah.Extraits d'Une vie*. Paris: Stock, 2007, 2010. 143.lpp.

¹⁵⁶Veil, Simone. *Une jeunesse au temps de la Shoah.Extraits d'Une vie*. 144.lpp.

No 1957. līdz 1964. gadam viņa strādāja Cietuma administrācijā. Pildot amata pienākumus, viņa apmeklēja vairākus Francijas cietumus, konstatējot nepiemērotos dzīves apstākļus. Viņas mērķis bija uzlabot dzīves apstākļus cietumā. Viņa uzskatīja, ka cietumiem bija ne tikai jāsoda, bet arī jāizglīto, tāpēc veica nozīmīgas reformas ieslodzījumu vietu struktūrā.¹⁵⁷

1969. gadā Simona Veila ienāca Francijas politiskajā dzīvē, piekrītot strādāt Renē Plevana (*René Pleven, 1901. – 1993.*) vadītajā tieslietu ministrijā, jurisdikcijas pārvaldībā. Prezidenta Žorža Pompidū (*Georges Pompidou*) sieva Simonai Veilai piedāvāja ģenerālsekretāres amatu atbalsta fondā cilvēkiem ar īpašām vajadzībām un veciem cilvēkiem. Viņa nevilcinoties piekrita un joprojām turpina darbu šajā fondā.¹⁵⁸

Prezidenta kandidāts Valerī Žiskārs d'Estēns (*Valéry Giscard d'Estaing*) vēlēšanu kampaņas laikā apsoltāja, ka ministrijā nominēs arī sievietes. Jaunais prezidents vēlējās pārmaiņas Francijas valdībā. Pēc Valerī Žiskārs d'Estēna ievēlēšanas prezidenta amatā, Žaks Širaks kādu vakariņu laikā Simonai Veilai jautāja, vai viņa būtu gatava iesaistīties viņa valdībā. Pirms veselības ministres amata Francijas politikā Simona Veila bija nezināma, un viņa bija pirmā sieviete ministres amatā kopš 1958. gada. Sākumā viņa nesaprata, kāpēc viņai piedāvāja veselības ministres amatu, jo viņa bija ieguvusi izglītību tiesību zinātnēs, bet uzsākot darbu, viņa saprata, ka tas bija saistīts ar likumprojekta par abortu legalizēšanu izstrādi.¹⁵⁹

Tieslietu ministrs Žans Tetingers (*Jean Taittinger, 1923. – 2012.*) 1973. gadā iesniedza likumprojektu, kurš legalizētu abortu veikšanu. Viņa projektu Nacionālā Asambleja noraidīja, bet viņš bija aizsācis jautājuma izskatīšanu un viņa nepabeigto darbu pārņēma Simona Veila.¹⁶⁰ Sākotnēji viņa nenojauta, cik traģiska ir situācija Francijā, runājot par nelegālu abortu veikšanu. Sievietēm, kurām bija pietiekami finansiālie līdzekļi, brauca veikt abortus ārzemēs (Nīderlandē, Lielbritānijā). Pilsētās tika organizēti braucieni autobusos, par kuriem informāciju varēja iegūt tuvākajās aptiekās. Sievietes, kuras nevarēja atļauties braukt uz ārzemēm, nelegāli veica abortus pašrocīgi vai vietās, kur apstākļi nebija piemēroti, lai veiktu abortu, pakļaujot sevi dzīvības briesmām.¹⁶¹ „*Tas tā vairs nevarēja turpināties, ir vajadzīgs likums.*” Simonas Veilas komanda strādāja pie

¹⁵⁷Veil, Simone. *Une vie*. Paris: Stock, 2007. 141. – 148.lpp

¹⁵⁸Turpat, 157. – 158.lpp.

¹⁵⁹Veil, Simone. *Une vie*. Paris: Stock, 2007. 174. – 176.lpp.

¹⁶⁰Jean Taittinger, homme politique et homme d'affaires.

Pieejams:http://www.lemonde.fr/disparitions/article/2012/10/02/jean-taittinger-homme-politique-et-homme-d-affaires_1768729_3382.html#f3j0pe04EdGbCLK2.99 [skatīts:28.04.2015.]

¹⁶¹Veil, Simone. *Une vie*. Paris: Stock, 2007. 180.lpp.

likumprojekta izveides, viņus atbalstīja gan prezidents, gan ministru prezidents. Viņa zināja par citu valstu pieredzi abortu legalizēšanā, bet pieņēma lēmumu nesekot viņu piemēram (komisijas izveide, kura novērtē sievietes, kuras izlēmušas veikt abortu). Viņa konsultējās arī ar ginekologiem, viņai par pārsteigumu lielākā daļa bija pret abortu legalizēšanu. Simona Veila saņēma tūkstošiem naida pilnu vēstuļu, kurās tika pausta gan negatīvā attieksme pret likumprojektu, gan personiski apvainojumi, kuri bija vērsti pret viņu kā pret sievieti, ebreju izcelsmes sievieti, kura pārcietusi deportāciju: *"Nespēju noticēt, ka Jūs, ar jūsu dzīves pieredzi..."* Likumprojekta dēļ viņa izjuta apdraudējumu savai dzīvībai gan uz ielas, gan draudu dēļ.¹⁶²

Daudzi politiķi uzskatīja, ka nav vajadzīgas likuma izmaiņas, piemēram, Žaks Širaks, neskatoties uz to, ka atbalstīja likumprojekta izstrādi, jo prezidents to atbalstīja, tomēr uzskatīja, ka: *„Sievietes vienmēr ir izkūlušās. Viņas arī turpmāk izkulsies”*¹⁶³

Nacionālajā Asamblejā diskusijas par likumprojektu sākās 1974. gada 26. novembrī un ilga trīs dienas un divas naktis. Asamblejā, kurā pirms diviem gadiem bija noraidījusi Žana Taitingera likumprojektu par abortu legalizēšanu. 1974. gada 29. novembrī par abortu legalizēšanu Francijā nobalsoja ar 284 balsīm par un 189 balsīm pret. Pēc 15 dienām balsojums notika Senātā, negaidīti, bet likumu apstiprināja bez asām diskusijām.¹⁶⁴ 1970. gados 48% francūžu atbalstīja likuma pieņemšanu par abortu legalizēšanu pie noteiktiem apstākļiem (mūsdienās ~75%).¹⁶⁵

1974. gada 26. novembrī Simona Veila, uzrunājot Nacionālo Asambleju, bija sagatavojusi runu *„Viņu ir 300 000...”* (*Elles sont 30 000...*), kurā bija gan statistikas dati par situāciju Francijā, gan tā brīža likuma neefektivitāte, izstrādātā likumprojekta nepieciešamība.

Runas sākumā viņa skaidroja, ka kriminālsodāmība par aborta veikšanu ir neefektīva, jo nav iespējams sodīt visas sievietes, kuras nelegāli izdarījušas abortus.

Daudzi uzskatīja, ka likumu izmaiņas nav nepieciešamas, jo kāpēc neturpināt ievērot likumu? Uz ko Simona Veila atbildēja: *„Tāpēc, ka mediķi, sociālais personāls un pilsoņi ir spiesti pārkāpt likumu. Katru gadu ~300 000 sieviešu Francijā veic nelegālus abortus.”*

Viņa bija pārliecināta, ka abortiem ir jāpaliek kā izņēmuma gadījumiem, kad nav citas izejas. *„Vēlos jums atzīties kā sievietei, es atvainojos, ka man tas ir jādara Asamblejas*

¹⁶²Turpat, 183. - 193lpp.

¹⁶³Turpat, 188.lpp.

¹⁶⁴Veil, Simone. *Une vie*. Paris: Stock, 2007. 195. - 198.lpp.

¹⁶⁵Agnès, Frédérique, Lefort, Isabelle. *100 ans de combat pour la liberté des femmes*. Paris: Flammarion, 2014. 56.lpp.

*priekšā, kurā ir gandrīz tikai vīrieši, neviena sieviete neveic abortus aiz laba prāta. Pietiek tikai ieklausīties sieviešu stāstos. Tā vienmēr ir drāma, un tā vienmēr būs drāma.*¹⁶⁶

Viņa uzsvēra, ka likumprojekts ir izstrādāts, lai kontrolētu un, cik tas ir iespējams, pārliecinātu sievietes neveikt abortus. Grūtnieces, kuras palikušas vienas pašas, nezina pie kā vērsties pēc palīdzības. Simona Veila jautāja: „*Kāda ir valsts palīdzība jaunajām, vientuļajām mātēm?*” Aizstāvot likumprojektu, Simona Veila uzstāja, ka aborta veikšana ir sievietes personiskais lēmums, valstij nav tiesības to izlemt.

Abortu veikšanu uzskatīja par noziegumu pret valsti, jo tas ietekmējot demogrāfiju, bet kā novērots valstīs, kur pieņemts likums par abortu legalizēšanu, pēc pētnieku secinājumiem tas neietekmē demogrāfisko situāciju valstī.

Izstrādājot likumprojektu, valdība izvirzīja trīs mērķus: izstrādāt likumu, kuru var realizēt dzīvē, likumu, kas attur no abortu veikšanas, likumu, kurš aizsargā sievieti. Likumprojekts ir izstrādāts, lai izbeigtu nelegālu abortu veikšanu, kuri tiek izdarīti sociālu, ekonomisku un psiholoģisku iemeslu dēļ.¹⁶⁷ Viņa bija par valsts apmaksātu abortu veikšanu, bet saprata, ka Asambleja vēl nav gatava šādam solim.¹⁶⁸

Pēc likuma pieņemšanas rakstos un sabiedrībā to sauca par *Veilas likumu*. Simona Veila jutās pagodināta par šādu žestu, bet viņa pati nesauca likumu savā uzvārdā, bet gan par republikas likumu. Pēc likuma pieņemšanas nebeidzās cīņa pret nelegālu abortu veikšanu, jo bija jāatrod slimnīcas un klīnikas, kurās mediķi piekristu veikt abortus.¹⁶⁹

Esot ministres amatā, šis nebija vienīgais ievērojamais likumprojekts, ko viņa izstrādāja. Viņa cīnījās par budžeta palielinājumu Veselības ministrijai, par reformām valsts veselības sistēmā, par lielāku valsts atbalstu jaunajām mātēm. Simona Veila aizsāka kampaņu pret smēķēšanu, kuru atbalstīja arī prezidents, bet neatbalstīja finanšu ministrs un ministru prezidents. Viņa veicināja pansionātu izveidi un dzīves apstākļu uzlabošanu, slimnīcu labiekārtošanu, reformas medicīnas augstskolās.¹⁷⁰

Risinot sarežģītas problēmas valsts veselības sistēmā, iesniedzot jaunus likumprojektus un likumu izmaiņas, Simona Veila sevi parādīja kā drosmīgu ministri, kura mērķtiecīgi gāja uz mērķi.

1978. gadā pēc viņas domām valdības un prezidenta darbības virziens bija mainījies, un viņai tas nebija pieņemams, bija sajūta, ka savas iespējas šajā amatā viņa ir izsmēlusi.

¹⁶⁶Veil, Simone. *Les hommes aussi s'en souviennent*. Paris: Stock, 2004. 15.lpp.

¹⁶⁷Veil, Simone. *Les hommes aussi s'en souviennent*. 12. – 28.lpp.

¹⁶⁸Turpat, 86.lpp.

¹⁶⁹Veil, Simone. *Les hommes aussi s'en souviennent*. Paris: Stock, 2004

¹⁷⁰Jean-Francois Sirinelli. *Dictionnaire historique de la vie politique française au XXe siècle*. Paris: PUF, 1995; 2006. 1233 – 1236. D. Zeraffa-Dray

1978. gadā prezidents Valerī Žiskārs d'Estēns viņai ieteica piedalīties Eiroparlamenta vēlēšanās, pēc tam Simonu Veilu nominēja Eiropas parlamenta prezidentes amatam. Francijas prezidents bija pārliecināts, ka viņas kandidatūra uz Eiropas parlamenta prezidentes amatu būtu simboliski nozīmīga, tā būtu jauna lappuse pēc II Pasaulē kara Francijas un Vācijas politiskajās attiecībās – deportētā, kura kļūst par Eiropas parlamenta prezidenti. 1979. gada jūnijā ar lielu balsu pārsvaru uzvarēja viņas kandidātu saraksts. Viņu ievēlēja par pirmo Eiropas parlamenta prezidenti. Savā pirmajā uzrunā parlamentam, viņa izvirzīja trīs galvenos uzdevumus: miera un brīvības veicināšana un sociālais progress. Viņas prezidentūra ilga 30 mēnešus līdz 1982. gada janvārim. Prezidentūras laikā viņa apmeklēja visu dalībvalstu valdības. Pēc amata pienākumu pildīšanas, viņa strādāja juridiskajā komisijā un tika iebalsota liberāļu grupā kā prezidente. Pēc darba beigām Eiropas parlamentā viņa iesaistījās Eiropas komisiju darbā, kurš bija saistīts ar cilvēktiesībām. Viņa bija arī aktīva cīņā pret AIDS Āfrikas valstīs.

Premjerministrs Alans Župē (*Alain Juppé, dzim. 1945.*) viņai piedāvāja vadīt Augstāko Padomi integrācijas jautājumos. Viņa strādāja pie vienlīdzības veicināšanas sabiedrībā un vienādu iespēju nodrošināšanu.

1997. gadā Simona Veila iestājās partijā UDF - Politiskā apvienība: Par demokrātisku Franciju (*L'Union pour la démocratie française*). Viņa uzskatīja, ka partija bija pārāk piesardzīga savas politikas aizstāvēšanā un ietekmējās no labējā politiskā spārna, tāpēc gadu pēc iestāšanās partijā viņa to pameta.¹⁷¹ Trīs dienas pēc partijas pamešanas viņu uzrunāja Senāta prezidents Renē Monorī (*René Monory, 1923. – 2009.*), piedāvājot Konstitucionālās padomes locekles amatu. Viņas kandidatūru apstiprināja 1998. gada 3. martā. Šajā amatā viņa bija līdz 2007. gada 3. martam. Galvenie pienākumi bija likumu izpēte un cīņa pret visa veida diskriminācijām, kas vienmēr ir bijusi nozīmīga politiskā cīņā viņas karjerā.

Popularitāti Francijas sabiedrībā viņa ir iemantojusi ar savu harizmu, ar savām darba spējām, veidojot savu politisko karjeru, kā arī ar savu drosmi, risinot sarežģītus politiskos un sociālos jautājumus. Viņa sevi uzskata par feministi, jo vienmēr ir iestājusies par sieviešu tiesību attīstību, bijusi pret sieviešu diskrimināciju un savā karjerā izjutusi ciešu solidaritāti starp sievietēm.

Simona Veila ir politiķe, kura, neskatoties uz drosmīgiem un dažkārt pretrunīgiem lēmumiem, bija viena no ievērojamākām sievietēm Francijā 20. gadsimtā. Par ievērojamu

¹⁷¹Veil, Simone. *Une vie*. Paris: Stock, 2007. 289.lpp.

sievieti Francijas politikā var saukt arī sievieti politiķi, kura ieņēma politiskos amatus, kuros līdz šim bija tikai vīrieši, tomēr 20. gadsimta Francijas politikas vēsturē viņas politiskā karjera bija pretrunīga un pat negatīvi novērtēta.

3.3. Edīte Kresone - pirmā sieviete premjerministres amatā

Edīte Kresone 1981. gadā bija pirmā sieviete zemkopības ministres amatā, 1991. gadā pirmā sieviete premjerministres amatā. Viņa ieņēma politiskos amatus, kuru dēļ viņa cieta gan no politiskiem, gan no personiskiem apvainojumiem.

Edīte Kresone ir dzimusi 1934. gada 27. janvārī Buloņā-Bijankūrā (*Boulogne - Billancourt*) turīgā ģimenē. Tēvs Gabriels Kampioni (*Gabriel Campion, 1896-1959*) bija valsts ierēdnis, partijas SFIO loceklis. Bērnībā Edīti Kresoni audzināja angļu *gouvernante*, tāpēc jau agrā vecumā viņa runāja tekošā angļu valodā. Viņa pabeidza komercskolu meitenēm (*Haut enseignement commercial*), ieguva doktora grādu demogrāfijas zinātnēs.

1959. gadā viņa apprecējās ar Žaku Kresonu (*Jacques Cresson*) automašīnu *Peugeot* eksporta direktoru.

1965. gadā viņa iestājās Sociālistu partijā (PS). Šajā pašā gadā viņa piedalījās Fransuā Miterāna prezidenta vēlēšanu kampaņā. 1975. gadā viņa uzsāka darbu Valsts pārvaldē.

No 1975. līdz 1981. gadam viņa bija Sociālistu partijas komitejas vadītāja, Valsts padomniece jautājumos par jauniešiem un studentiem.

1979. gadā viņu ievēlēja Eiropas parlamentā, kur amata pienākumus pildīja līdz 1981. gadam.

1981. gadā, kad Fransuā Miterānu ievēlēja par Francijas prezidentu, Edītei Kresonei viņš piedāvāja izvēlēties starp vairākiem mandātiem: padomniece Enerģētikas ministrijā, sociālās lietas vai Zemkopības ministriju. Neskatoties uz to, ka prezidents brīdināja, ka Zemkopības ministra amats ir grūts, jo Briselē ir jācīnās par budžeta palielinājumu, Edīte Kresone pieņēma šo izaicinājumu. 1981. gadā F. Miterāns Edīti Kresoni nominēja zemkopības ministres amatā. Laikā, kad viņa bija zemkopības ministres amatā, viņa panāca 12% palielinājumu zemnieku ienākumiem. Neskatoties uz šo sasniegumu, zemnieki nebija gatavi pieņemt ministri sievieti. 1983. gadā bez mazākās nožēlas viņa demisionēja un uzsāka darbu Ārējās tirdzniecības ministrijā.¹⁷² No 1983. līdz 1984. gadam viņa vadīja

¹⁷²Agnès, Frédérique, Lefort, Isabelle. *100 ans de combat pour la liberté des femmes*. Paris: Flammarion, 2014. 281. – 283. lpp.

Ārējās tirdzniecības un tūrisma ministriju. 1984. gadā viņa uzsāka darbu kā Ārējās tirdzniecības rūpniecības pārstrukturēšanas ministre (1984-1986). Viņa palīdzēja Francijas uzņēmumiem iekarot jaunus eksporta tirgus (Japāna, ASV), kā arī piedalījās diskusijās par Šengenas zonas izveidi.

Pēc prezidentu vēlēšanām 1988. gadā viņai piedāvāja strādāt Eiropas lietu ministrijā.¹⁷³

Prezidenta Fransuā Miterāna reitingi bija visaugstākie viņa politiskajā karjerā, kad 1991. gadā par jaunās valdības premjerministri viņš nominēja Edīti Kresoni. Viņas misija bija dot jaunu sparū valdības darbā.¹⁷⁴ Miterāna izvēle bija simboliska, viņš vēlējās, lai viņa mandāta beigās sieviete būtu premjerministre.¹⁷⁵ Šāds solis, iespējams, simbolizēja jaunu sākumu un progresīvu politisko ievirzi.

Deputāts no partijas UDF¹⁷⁶ Fransuā Dobērs (*François d'Aubert*), uzzinot, ka Edīte Kresone ir nominēta premjerministres amatam, ironiski izteicies: „*Mums ir dota Pompadūra! (On nous donne la Pompadour!)*”¹⁷⁷ Nosaucot viņu par Pompadūru, politiķis vēlējās norādīt veidu, kā viņa ieguvusi premjerministres amatu.¹⁷⁸

1991. gada 22. maijā, esot premjerministres amatā, Edīte Kresone pirmo reizi uzrunāja Nacionālo Asambleju. Viņas runu nevērtēja pozitīvi, jo uzskatīja, ka viņa vairāk izteica viedokli par ekonomiku nekā par politiku.

Runu viņa sāka ar mērķi, ko viņai bija noteicis Francijas prezidents: līdz 1993. gadam Francijai jārealizē Francijas veiksmes stāsts Eiropā un līdz 2000. gadam pasaulē.

Francijā nodarbinātība bija procentuāli mazāka, salīdzinot ar citām Eiropas Savienības lielākajām valstīm, tāpēc runas turpinājumā viņa vairākas reizes uzsvēra cīņu pret bezdarbu un bezdarba ietekmi uz nevienlīdzību sabiedrībā. Lai uzlabotu dzīves kvalitāti un Francijas iedzīvotāju labklājību, viņas izvirzītie mērķi bija: veicināt sabiedrības saliedētību cīņā pret nevienlīdzību, veicināt sabiedrības sociālo aizsardzību, kā arī drošības jautājumu nozīmību. Kā vienu no pirmajiem darba uzdevumiem viņa minēja tikšanos ar Darba ministrijas ministru un dažādu profesiju pārstāvjiem, lai uzklautu viņu skatījumu uz esošu situāciju un uzklautu viņu ieteikumus.

¹⁷³Jean-Francois Sirinelli. Dictionnaire historique de la vie politique française au XXe siècle. Paris: PUF, 1995; 2006. 299. – 300. lpp Raksta autore: H. Portelli

¹⁷⁴Becker, Jean-Jacques. *Histoire politique de la France depuis 1945*. Paris: A. Colin, 2015. 222.lpp.

¹⁷⁵Agnès, Frédérique, Lefort, Isabelle. *100 ans de combat pour la liberté des femmes*. 284.lpp.

¹⁷⁶Francijas demokrātu apvienība, *L'Union pour la démocratie française*.

¹⁷⁷Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Gaspard, Françoise. *L'antiféminisme en politique*. Paris: Fayard, 1999. 349.lpp.

¹⁷⁸ Pastāv uzskats, ka Marķīze de Pompadūra bija karaļa Luija XV favorite.

Svarīgs ministrijas uzdevums bija ekonomiskās izaugsmes veicināšana. Līča kara¹⁷⁹ seku dēļ ekonomiskā situācija Francijā bija sarežģīta un stagnēja. Edīte Kresone vēlējās saskaņot ekonomisko izaugsmi un ekoloģiju, rūpniecību un dabas respektu. Viņa pauda nepieciešamību attīstīt konkurētspējīgu lauksaimniecību Kopējā tirgū un pasaules tirgū. Savas runas nobeigumā viņa uzsvēra, ka svarīgi ir veicināt ne tikai Francijas izaugsmi, bet arī Eiropas Savienības stiprināšanu.¹⁸⁰

Viņas politisko darbību asi kritizēja, sabiedrības un politiķu vidū viņa bija nepopulāra. Kad viņu iecēla premjerministres amatā, viņa nebija pat savas partijas vadītāja, un valdībā pret viņu nebija respekta.¹⁸¹ Pēc viņas ievēlēšanas kreisais politiskais spārnis piedzīvoja vēlēšanu atbalsta kritumu. Ekonomiskā izaugsme bija apstājusies, bezdarbs un sociālās problēmas pieauga.¹⁸²

2014. gada 7. jūlijā radio „*France culture*” raidījumā, kura tēma bija: „*Viena pret visiem: kā vadīt valdību esot nepopulārai? (Seul contre tous : comment gouverner lorsqu'on est impopulaire?)*”, diskusijā piedalījās arī Edīte Kresone.

Viņa atklāja, ka Francijas politika pēc viņas domām bija un joprojām ir sieviešu nīstoša. Diskusijas laikā viņa atzina, ka nebija gatava premjerministres amatam. Sākumā atsakoties no premjerministres amata, viņa teikusi prezidentam, ka viņai piemērotāks būtu finanšu ministres amats, ka šajā amatā viņa spētu efektīvāk izmantot sava amata iespējas.

Runājot par nepopularitāti, ar ko viņa saskārās esot premjerministres amatā, viņa uzsvēra, ka viņu iecēla politiski un ekonomiski sarežģītā laikā (bezdarbs, ekonomiskā un sociālā krīze). Atbildot uz žurnālistu jautājumu, kā nepopularitāte ietekmējusi viņas darbu, viņas atbilde bija vienkārša: „*Esot nepopulārai ir grūtāk veikt izmaiņas, jo nav atbalsta.*” Pret viņu bija ne tikai sabiedrība un politiķi, bet arī žurnālisti, kuri vairāk vērtēja viņas ģērbšanās stilu nevis viņas politisko darbību, kā arī izmantoja pret viņu frāzes, kuras bija izņemtas no konteksta, pavēršot tās pret viņu.¹⁸³

¹⁷⁹Līču karš - militārs konflikts (02.08.1990. – 28.02.1991) starp Irāku un ANO koalīcijas spēkiem, kurus vadīja ASV, lai atbrīvotu Kuveitu no Irākas okupācijas. 1991.gadā. Irākas kaujinieki apzināti nopludināja Persijas līcī milzīgu daudzumu naftas, lai traucētu ASV karaspēkam.

¹⁸⁰Discours d'Edith Cresson à l'Assemblée nationale (22 mai 1991).Pieejams: http://www.gouvernement.fr/sites/default/files/contenu/piece-jointe/2014/06/cresson-discours_de_politique_generale.pdf [skatīts:10.05.2016]

¹⁸¹Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Gaspard, Françoise. *L'antiféminisme en politique*. Paris: Fayard, 1999. 346.lpp.

¹⁸²Les années Cresson et Bérégovoy. Pieejams:http://www.universalis-edu.com/encyclopedie/cinquieme-republique-les-annees-mitterrand-1981-1995/#titre10-i_11108 [skatīts:10.05.2016.]

¹⁸³Seul contre tous: comment gouverner lorsqu'on est impopulaire? Pieejams:<http://www.franceculture.fr/emissions/latelier-du-politique/seul-contre-tous-comment-gouverner-lorsquon-est-impopulaire> [skatīts: 12.05.2016.]

Katrai jaunai valdībai vajag laiku, lai uzsāktu darbu un nostabilizētos, Edītes Kresones valdībai šī laika nebija. Viņas valdība bija īsākā V Republikas vēsturē (15.05.1991. – 02.04.1992.). Pēc Edītes Kresones valdības fiasko arī F. Miterāna reitingi kritās.

1992. gada 2. aprīlī par premjerministru nominēja Pjēru Beregovī (*Pierre Bérégovoy, 1925 – 1993.*). Viņš ilgi bija gaidījis šo amatu. Saņēmis uzaicinājumu vadīt jauno valdību, viņš publiski paziņoja: „*Prezidents nominēja Fabiusu tāpēc, ka viņš bija jaunākais, Rokardu, jo bija spīdošākais no mums, Kresoni, jo viņa bija sieviete. Beidzot viņš nominēja mani, un tas bija jau par vēlu.*”¹⁸⁴

Edīte Kresone, tāpat kā iepriekš minētās sievietes, atbalstīja izmaiņas, kuras skāra sieviešu tiesības un atzina likumu izmaiņu nozīmību ceļā uz dzimumu līdztiesību politikā, atbalstot Paritātes likuma pieņemšanu. Simona Veila un Edīte Kresone bija vienas no desmit, kura 1996. gadā parakstīja manifestu „Desmit politikas par paritāti politikā”.

Simona de Bovuāra, Simona Veila un Edīte Kresone – trīs sievietes, kuras ietekmēja Francijas politiku 20. gadsimtā. Viņas, protams, nebija vienīgās, bet autore izvēlējās šīs sievietes, lai atklātu trīs dažādas pieredzes, ienākot Francijas politikā – vīriešu pasaulē. Simona de Bovuāra bija rakstniece, filozofe un feministe, kura ietekmēja sabiedrības izpratni un uzskatus par sievieti, par sievietes lomu un statusu. Politikā viņa aizstāvēja sieviešu tiesības un cīnījās pret netaisnībām, kuras skāra sievietes.

Simonas Veilas ceļš uz politisko karjeru ir ievērtības cienīgs gan kara pieredzes dēļ, gan personiskās uzņēmības dēļ. Ar savu drosmi un darba spējām sevi pierādīja ne tikai uz Francijas politiskās skatuves, bet arī Eiropas un pat pasaules politikā.

Edīte Kresone arī šodien tiek vērtēta kā pretrunīga politiķe. Tomēr, lai ienāktu vīriešu pasaulē, lai ieņemtu amatus, kuri līdz šim bija atvēlēti tikai vīriešiem, bija vajadzīga drosmē un uzņēmība.

¹⁸⁴Becker, Jean-Jacques. *Histoire politique de la France depuis 1945*. Paris: A. Colin, 2015. 222.lpp.

NOBEIGUMS

Pētot sieviešu tiesību attīstību Francijā, pētījuma gaitā atklājās, ka sieviešu tiesības un statusu līdz 20. gadsimta vidum ietekmēja likumi un tradīcijas, kuri sievietes padarīja par beztiesiskām personām. Pēc pilsoņu tiesību un balsstiesību iegūšanas sievietes kā līdztiesīgas pilsones varēja ienākt Francijas politikā. Apkopojot iegūto informāciju par sieviešu ienākšanu Francijas politikā, var secināt, ka veiktās izmaiņas likumdošanā, t.sk., arī Paritātes likums, ir veicinājušas sieviešu pārstāvniecību Francijas politikā. Tomēr joprojām sievietes Francijas politikā saskaras ar diskriminējošu attieksmi sava dzimuma dēļ. Francijas politikā 20. gadsimtā vīriešu skaits bija lielāks visās politiskajās pārstāvniecībās, tomēr 20. gadsimta otrajā pusē bija vairākas spilgtas politiķes un sieviešu tiesību aktīvistes, kuras ietekmēja Francijas politisko dzīvi.

Pēc veiktā pētījuma un atsaucoties uz izvirzīto darbu, mērķi var secināt, ka sieviešu loma Francijas politikā 20. gadsimtā bija nozīmīga, lai veicinātu sieviešu tiesību un līdztiesības attīstību, jo sievietes politiķes izstrādāja likumprojektus, kuri ietekmēja sieviešu ikdienu, ģimenes dzīvi, sieviešu veselību, karjeras izaugsmi un iespējas ieņemt amatus lēmējvaras institūcijās.

Pēc veiktā pētījuma par ievērojamām sievietēm Francijā – Simonu de Bovuāru, Simonu Veilu un Edīti Kresoni, autore secina, ka šo sieviešu ienākšana politiskajās aprindās veicināja augstākās izglītības iegūšana prestižākajās Francijas augstskolās, ievērojamu politiķu atbalsts, viņu pašu neatlaidība, drosmē, cīņas gars, lielas darba spējas un aizrautība, pildot amata pienākumus.

Atbildot uz pētījumā izvirzīto pētniecisko jautājumu, var teikt, ka sieviešu tiesības Francijā attīstījās lēni un izmaiņas likumdošanā neveicināja tūlītējas pārmaiņas. Pateicoties Paritātes likuma pieņemšanai, ir pieaugusi sieviešu pārstāvniecība Francijas politikā, tomēr joprojām tā nav paritāra. 2016. gadā Francijas Nacionālajā asamblejā ir 26,9% sieviešu (155 no 577), Senātā ir 26,1 % sieviešu (91 no 348), savukārt Ministru kabinetā var teikt, ka ir sasniegta dzimumu paritāte, jo kopskaitā no 19 ministriem, 9 ir sievietes.

Autore uzskata, ka ir izpildījusi izvirzītos darba uzdevumus, iegūstot informāciju par sieviešu tiesību attīstību Francijā, noskaidrojot kā izmaiņas likumdošanā ir mainījušas sievietes stāvokli sabiedrībā un politikā, kā arī izpētīt, kā izpaudās pretestība pret sieviešu pārstāvniecību politikā. Pēc informācijas izpēti un analīzes, autore varēja izdarīt secinājumus un izpildīt izvirzīto darbu mērķi.

20. gadsimta vidū Francijas politikā sievietes lielākoties bija nemanāmas, jo viņu skaits bija niecīgs. Šodien, kaut arī nav sasniegta dzimumu paritāte, sievietes aizvien vairāk iesaistās lēmumu pieņemšanā un ir neatņemama Francijas politikas daļa. Pieņemtais Paritātes likums politikā vēl nav sasniedzis mērķi, bet ir veicinājis sieviešu pārstāvniecību politikā.

Rakstot bakalauru darbu par sievietēm Francijas politikā, autore atzīst, ka šī tēma viņu ļoti interesē. Pētot katru jaunu tēmu, pieauga interese par sieviešu ienākšanu Francijas politikā, par diskriminācijas izpausmēm, kuras bija un ir vērstas pret sievietēm politikā, kā arī apbrīnu izraisīja ievērojamu sieviešu panākumi un drosme Francijas politikā.

Neskatoties uz atšķirīgo vēsturisko pieredzi, pētījuma turpinājumā autore vēlētos salīdzināt sieviešu lomu Latvijas politikā ar sieviešu lomu Francijas politikā 21. gadsimtā.

TĒZES

- Sievietēm Francijā bija ļoti ierobežotas personiskās un politiskās tiesības līdz 20. gadsimta vidum.
- Saliešu likums sievietēm liedza mantot Francijas karalistes troni, tomēr Francijas vēsturē ir gadījumi, kad šis likums netika pilnībā ievērots.
- 1789. gada 26. augustā pieņemtajā Vispārējā cilvēka tiesību deklarācijā sievietes netika atzītas kā pilsones.
- 1804. gadā izstrādātajā Civilt kodeksā sievietes tika pakļautas vīriešiem, liedzot jebkāda veida personisko un tiesisko brīvību.
- Starpkaru periodā 1936. gadā Francijas valdībā nominēja trīs sievietes, tomēr viņu pilnvaras bija ierobežotas, jo sievietēm vēl nebija piešķirtas balsstiesības.
- Pēc balsstiesību piešķiršanas sievietēm 1944. gadā, sievietes aizvien vairāk pieprasīja likumu izmaiņas, kuras veicinātu dzimumu līdztiesību. Pēc 1968. gada maija protestiem pieauga feminisma kustības loma sieviešu tiesību attīstībā.
- 1949. gadā iznāca Simonas de Bovuāras grāmata „Otrais dzimums”, kurā atspoguļots sieviešu statuss sabiedrībā, kā arī tēmas, kuras līdz šim bija tabu.
- 1974. gadā apstiprināja Veselības ministres Simonas Veilas iesniegto likumprojektu par abortu legalizēšanu.
- 20. gadsimta beigās pieauga sieviešu pārstāvniecība Francijas valdībā, bet Nacionālajā asamblejā un Senātā sieviešu skaits joprojām bija neievērojams, tāpēc 1980. gadu beigās aizsākās diskusijas par kvotu sistēmas un Paritātes likuma ieviešanu Francijas politikā.
- 1991. gada 15. maijā pirmo reizi Francijas vēsturē Premjerministres amatā iecēla sievieti – Edīti Kresoni.
- 2000. gada 6.jūnijā tika pieņemts likums par dzimumu paritāti vēlēšanu kandidātu sarakstos. Pēc vairākiem gadiem likumu papildināja, lai veicinātu dzimumu vienlīdzību Francijas politikā.
- Pieņemtie likumi, kuri veicināja sieviešu pārstāvniecību politikā, nemainīja vīriešu attieksmi pret sievietēm politikā, tāpēc gan 20. gadsimtā, gan arī mūsdienas sievietes politikā saskaras ar diskriminējošu attieksmi un seksisma izpausmēm no vīriešu puses.
- Sieviešu īpatsvars Francijas politikā ir pieaudzis, bet joprojām sievietēm ir jācīnās par pārstāvniecību politikā, jo viņu atzīšana par līdztiesīgām pilsonēm ir nesena.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS.

1. Achin, Catherine, Sandrine Lévêque. *Femmes en politique*. Paris: Découverte, 2006.
2. Agnès, Frédérique, Lefort, Isabelle. *100 ans de combat pour la liberté des femmes*. Paris: Flammarion, 2014.
3. Bard, Christine. *Un siècle d'antiféminisme*. Paris: Fayard, 1999.
4. Bard, Christine, Baudelot, Christian, Mossuz-Lavau, Janine. *Quand les femmes s'en mêlent*. Paris: Martinière, 2004.
5. Bard, Christine, Metz, Annie, Neveu, Valérie. *Guide des sources de l'histoire du féminisme : De la Révolution française à nos jours*. Rennes: Presses universitaires de Rennes, 2007.
6. Becker, Jean-Jacques. *Histoire politique de la France depuis 1945*. Paris: A. Colin, 2015.
7. Bouchardeau, Huguette. Simone de BEAUVOIR. Biographie. Paris: Flammarion, 2007.
8. Boudon, Jacques-Olivier. *Citoyenneté, république et démocratie en France (1789 - 1899)*. Paris: Armand Colin, 2014.
9. Briand, Sarah. *Simone, éternelle rebelle*. Paris: Arthème Fayard, 2015.
10. Caratini, Roger. *Napoléon. Une imposture. Mépris des droits de l'homme, esclavagisme, génocide, décrets anti-juifs, millions de morts... Et cet homme est devenu un mythe*. Paris: Archipel, 2002.
11. Charlot, Patrick, Gasparini, Eric. *La femme dans l'histoire du droit et des idées politiques: XVIe-XIXe siècles*. Dijon: Universitaires De Dijon, 2008
12. Crémieu, Elisabeth, Benhida, Bouchra. *Géopolitique de la condition féminine*. Paris: Presses Universitaires de France, 2014.
13. De Beauvoir, Simone. *Le deuxième sexe II*. Paris: Gallimard: 1949, 1976.
14. Edited by Waylen, Georgina. *The Oxford handbook of gender and politics*. New York: Oxford University Press, 2013.
15. Fauré, Christine . *Nouvelle encyclopédie politique et historique des femmes*. Paris: Les Belles Lettres, 2010.
16. Galster, Ingrid (dir.). *Simone de Beauvoir: Le deuxième sexe. Le livre fondateur du féminisme moderne en situation 2e édition*. Paris: Honore champion, 2015.
17. Golay, Anabelle Martin. *Beauvoir intime et politique. La fabrique des Mémoires*. Lille: Presses Universitaires du Septentrion, 2013.

18. Huard, Raymond. *Le suffrage universel en France 1848 – 1946*. Paris: Aubier, 1991.
19. Laupies, Frederic (dir). *Dictionnaire de culture générale*. Presses universitaires de France, 2000 (Féminisme, par Frederic Garrigues; Bibliographie: G. Duby et M. Perrot, *Histoire des femmes en Occident*, vol. 5, Paris, 1992; F. Picq, *Liberation des femmes, les années de mouvement*, Paris, 1993.)
20. *Le Siècle des féminismes*. Eliane Gubin (dir), Catherine Jacques, Florence Rochefort etc. Paris: Les Éditions de l'Atelier / Éditions Ouvrières, 2004
21. Millett, Kate, trad. de l'anglais Gille, Elisabeth. *Sexual Politics: La politique du mâle*. Paris: Des femmes - Antoinette Fouque, 2007.
22. Moller, Okin, Susan. *Women in Western political thought / with a new introduction by Debra Satz*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2013.
23. Muchembled, Robert. *Insoumises. Une autre Histoire des Françaises XVIIe – XXIe siècle*. Paris: Autrement, 2013.
24. Pfaadt, Laurent. *Simone Veil, une passion française*. Saint-Victor-d'Épine: City, 2011.
25. Pipon, Collete. *Et on tuera tous les affreux. Le féminisme au risque de la misandrie (1970-1980)*. Rennes: Collection „Mnémosyne”, Presses universitaires de Rennes, 2013.
26. Poblete, Maria. *Simone Veil: "Non aux avortements clandestins"*. Paris: Actes Sud Junior, 2014.
27. Ripa, Yannick.. *Les Femmes*. Paris: Cavalier Bleu, Idées reçues, nr.33, 2002.
28. Rochefort, Florence, Viennot, Eliane. *L'engagement des hommes pour l'égalité des sexes*. Saint-Étienne – Publications de l'université Saint-Étienne, 2013.
29. Rosa, Anette, Guibert-Sledziewski, Elisabeth. *Citoyennes. Les femmes et la Révolution française*. Paris: Messidor, 1988.
30. Sarazin, Michel. *Une femme, Simone Veil*. Paris: Robert Laffont, 1987.
31. Scott, Joan W. *La citoyenne paradoxale : les féministes françaises et les droits de l'homme*. Paris: Albin Michel, 1998.
32. Veil, Simone. *Les hommes aussi s'en souviennent*. Paris: Stock, 2004.
33. Veil, Simone. *Une vie*. Paris: Stock, 2007.
34. Veil, Simone. *Une jeunesse au temps de la Shoah. Extraits d'Une vie*. Paris: Stock, 2007, 2010.
35. Zephir, Jacques J. *Le néo-féminisme de Simone de Beauvoir: trente ans après Le deuxième sexe, un post-scriptum*. Paris: Denoël/Gonthier, 1982.

Elektroniskie resursi

36. Les inégalités entre les femmes et les hommes en France. Pieejams: <http://www.inegalites.fr/spip.php?article1400> [skatīts:19.11.2015.]
37. Droits des femmes. Pieejams: <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/droits-de-l-homme/droits-des-femmes/> [skatīts:12.12.2015.]
38. Parité hommes-femmes: „En France, il est urgent de changer les mentalités.” Pieejams:<http://www.leparisien.fr/economie/business/parite-hommes-femmes-en-france-il-est-urgent-de-changer-les-mentalites-19-10-2015-5199715.php> [skatīts: 20.12.2015.]
39. Lagarde, Christine. Oser la différence : promouvoir l’émancipation des femmes. Pieejams:<https://www.imf.org/external/french/np/speeches/2014/051914f.htm> [skatīts: 20.12.2015.]
40. Flandrin, Antoine. „La France de l'entre-deux-guerres s'est crispée sur la question de l'émancipation des femmes.” Pieejams: http://www.lemonde.fr/societe/article/2014/03/07/la-france-de-l-entre-deux-guerres-s-est-crispee-sur-la-question-de-l-emancipation-des-femmes_4379748_3224.html#vFW6mPILbMEq1VSV.99 [skatīts: 29.12.2015.]
41. Guide to gender parity. Pieejams: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002316/231646e.pdf> [skatīts: 29.12.2015.]
42. Ecoiffier, Matthieu, Faure, Sonya, Luysen, Johanna. Femmes en politique, un match contre les machos. Pieejams:http://www.liberation.fr/france/2015/05/04/femmes-en-politique-un-match-contre-les-machos_1289649 [skatīts: 14.01.2016.]
43. Loi n° 2000-493 du 6 juin 2000 tendant à favoriser l'égal accès des femmes et des hommes aux mandats électoraux et fonctions électives. Pieejams: <http://www.assemblee-nationale.fr/11/dossiers/parite/mandats.asp> [skatīts:14.01.2016.]
44. Simone de Beauvoir. Interview clip, 1975. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=liPSw0INqaI> [skatīts: 17.01.2016.]
45. Journal Officiel de la République Française. LOIS. Pieejams: http://www.haut-conseil-egalite.gouv.fr/IMG/pdf/JO_Loi_du_6_juin_2000.pdf [skatīts:25.01.2016.]
46. Fraisse, Geneviève. „FÉMINISME - Histoire du féminisme” Pieejams: <http://www.universalis-edu.com/encyclopedie/feminisme-histoire-du-feminisme> [skatīts:30.01.2016]

47. Lecarme-Tabone, Éliane. „BEAUVOIR SIMONE DE (1908-1986) Pieejams: <http://www.universalis-edu.com/encyclopedie/simone-de-beauvoir/>
[skatīts:07.02.2016.]
48. Achin, Catherine. VEIL SIMONE (1927-). Pieejams: <http://www.universalis-edu.com/encyclopedie/simone-veil/> [skatīts:10.02.2016.]
49. Chemin, Anne. Simone Veil reçue à l'Académie française.Pieejams: http://www.lemonde.fr/culture/article/2010/03/19/simone-veil-recue-a-l-academie-francaise_1321607_3246.html#ohhS5qZV7zg423Ck.99 [skatīts:10.02.2016.]
50. Kerviel, Sylvie. SIMONE VEIL, la loi d'une femme. Pieejams: http://www.lemonde.fr/vous/article/2010/03/13/simone-veil-la-loi-d-une-femme_1318805_3238.html#17DxHuuKljUirqkz.99 [skatīts:10.02.2016.]
51. Simone VEIL. Pieejams:<http://www.academie-francaise.fr/les-immortels/simoneveil?fauteuil=13&election=20-11-2008> [skatīts:10.02.2016.]
52. Bréchon, Pierre. CINQUIÈME RÉPUBLIQUE - Les années Mitterrand (1981-1995).Pieejams:<http://www.universalis-edu.com/encyclopedie/cinquieme-republique-les-annees-mitterrand-1981-1995/> [skatīts:12.02.2016.]
53. Macé-Scaron, Joseph. Édith Cresson:«le petit soldat» de François Mitterrand. Pieejams:<http://www.lefigaro.fr/mon-figaro/2013/01/25/10001-20130125ARTFIG00412-edith-cressonle-petit-soldat-de-francois-mitterrand.php>
[skatīts:12.02.2016.]
54. 1988-1993/Regards sur la législature Edith Cresson: l'échec.Pieejams: http://www.lemonde.fr/archives/article/1993/03/19/1988-1993-regards-sur-la-legislature-edith-cresson-l-echec_3921136_1819218.html#Be5RWDXdzFBRgraD.99
[skatīts: 12.02.2016.]
55. La démission d'Édith Cresson. Record de brièveté. Pieejams:http://www.lemonde.fr/archives/article/1992/04/03/la-demission-d-edith-cresson-record-de-brievete_3875331_1819218.html#483StUuq1lyQLRZX.99
[skatīts:12.02.2016.]
56. Mme Edith Cresson remplace M. Michel Rocard Ancien ministre socialiste, elle est la première femme à la tête d'un gouvernement en France. Pieejams: http://www.lemonde.fr/archives/article/1991/05/16/mme-edith-cresson-remplace-michel-rocard-ancien-ministre-socialiste-elle-est-la-premiere-femme-a-la-tete-d-un-gouvernement-en-france_4002890_1819218.html#IHtzXf9C3sM71Qkf.99
[skatīts:12.02.2016.]

57. M. Pierre Bérégovoy est nommé premier ministre le 2 avril 1992 Mme Edith Cresson regrette de n'avoir pu " remplir pleinement " sa mission Dix mois de solitude. Pieejams: http://www.lemonde.fr/archives/article/1992/04/03/m-pierre-beregovoy-est-nomme-premier-ministre-le-2-avril-1992-mme-edith-cresson-regrette-de-n-avoir-pu-remplir-pleinement-sa-mission-dix-mois-de-solitude_3875318_1819218.html#BZGqsRv9Ygsrv1ID.99 [skatīts:15.02.2015.]
58. Viennot, Éliane. La loi salique dans la culture politique française : règle monarchique ou idéal républicain? Pieejams: <http://www.elianeviennot.fr/Articles/Viennot-LS-ideal-republicain.pdf> [skatīts:05.03.2016.]
59. Fiche de synthèse n°13 : L'égal accès des femmes et des hommes aux mandats électoraux et fonctions électives. Pieejams:<http://www2.assemblee-nationale.fr/decouvrir-l-assemblee/role-et-pouvoirs-de-l-assemblee-nationale/les-institutions-francaises-generalites/l-egal-acces-des-femmes-et-des-hommes-aux-mandats-electoraux-et-fonctions-electives2> [skatīts: 15.03.2016.]
60. La loi en procès. Pieejams: <http://www.universalis-edu.com/encyclopedie/interruption-volontaire-de-grossesse/> skatīts: [15.03.2015.]
61. Quel rôle ont joué les femmes dans la seconde guerre mondiale? Pieejams: <http://www.futura-sciences.com/magazines/sciences/infos/qr/d/epoque-contemporaine-role-ont-joue-femmes-seconde-guerre-mondiale-5490/> [skatīts:19.03.2016.]
62. Giroud Françoise-(1916-2003) Pieejams: http://www.universalis-edu.com/encyclopedie/francoise-giroud/#titre-i_35948 [skatīts:23.03.2016.]
63. Parité entre hommes et femmes. Pieejams: <http://www.insee.fr/fr/methodes/default.asp?page=definitions/parite-hommes-femmes.htm> [skatīts:25.03.2016.]
64. Participation des femmes à la vie politique française en 2015. Pieejams: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=NATTEF05531&page=graph [skatīts:27.03.2016.]
65. Part des femmes candidates et élues à l'Assemblée nationale en 2012. Pieejams: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=NATSOS05506 [skatīts: 27.03.2016.]
66. Part des femmes parmi les maires et les conseillers municipaux en 2014. Pieejams: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&id=288 [skatīts: 27.03.2016.]

67. Part des femmes élues au Sénat en 2014.
Pieejams:http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=partfemmesenat
[skatīts: 27.03.2016.]
68. 1979. gada Konvencijas par jebkuras sievietes diskriminācijas izskaušanu pantu analīze.
Pieejams:<http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas/latvijas-republikas-nacionalie-zinojumi-par-starptautisko-konvenciju-izpildi/1979-gada-konvencija-par-jebkuras-sieviesu-diskriminacijas-izskausanu/1979-gada-konvencijas-par-jebkuras-sieviesu-diskriminacijas-izskausanu-pantu-analize> skatīts: [05.04.2016.]
69. Le Programme d'action de Beijing: inspirations d'hier et d'aujourd'hui. Pieejams:
<http://beijing20.unwomen.org/fr/about> [skatīts:10.04.2016.]
70. Les femmes entrent en Gouvernement.
Pieejams:<http://www.senat.fr/evenement/archives/D35/gouv1.html>[skatīts:10.04.2016.]
71. „Les hommes politiques ont tendance à considérer les femmes comme des concurrentes déloyales.”Pieejams:http://www.francetvinfo.fr/france/les-hommes-politiques-ont-tendance-a-considerer-les-femmes-comme-des-concurrentes-deloyales_119967.html
[skatīts: 15.04.2016.]
72. Numéro Journal officiel de la République française. Lois et décrets 1938/02/19(A70/N42).Pieejams:<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6551219w/f2.image.r=Journal%20officiel%20de%20la%20R%C3%A9publique%20fran%C3%A7aise.langFR#> [skatīts: 24.04.2016.]
73. Petite histoire de l'insulte en politique. Pieejams:
http://www.francetvinfo.fr/france/petite-histoire-de-l-insulte-en-politique_46125.html
[skatīts:24.04.2016.]
74. Chiennes de garde,le 11 juillet 2000. Pieejams:http://passerelle-production.u-bourgogne.fr/web/atip_insulte/materiaux/chienne_de_garde/1.htm [skatīts:27.04.2016.]
75. Femmes en politique, un match contre les machos.Pieejams:
http://www.liberation.fr/france/2015/05/04/femmes-en-politique-un-match-contre-les-machos_1289649 [skatīts: 27.04.2016.]
76. Jean Taittinger, homme politique et homme d'affaires.
Pieejams:http://www.lemonde.fr/disparitions/article/2012/10/02/jean-taittinger-homme-politique-et-homme-d-affaires_1768729_3382.html#f3j0pe04EdGbCLk2.99
[skatīts:28.04.2015.]

77. Edith Cresson est nommée premier ministre le 15 mai 1991. Pieejams: <http://www.lefigaro.fr/histoire/archives/2016/05/13/26010-20160513ARTFIG00293-edith-cresson-est-nommee-premier-ministre-le-15-mai-1991.php> [skatīts: 15.05.2016.]
78. Discours d'Edith Cresson à l'Assemblée nationale (22 mai 1991).Pieejams: http://www.gouvernement.fr/sites/default/files/contenu/piece-jointe/2014/06/cresson-discours_de_politique_generale.pdf [skatīts:10.05.2016]
79. Les années Cresson et Bérégovoy. Pieejams:http://www.universalis-edu.com/encyclopedie/cinquieme-republique-les-annees-mitterrand-1981-1995/#titre10-i_11108 [skatīts:10.05.2016]
80. Seul contre tous: comment gouverner lorsqu'on est impopulaire? Pieejams:<http://www.franceculture.fr/emissions/latelier-du-politique/seul-contre-tous-comment-gouverner-lorsquon-est-impopulaire> [skatīts: 12.05.2016.]

SUMMARY

Title of bachelor's thesis: "Women in the French politics during the 20th century."

Despite the recent changes in the French legislation, women's rights and gender discrimination is still an important issue. Women in politics are still a minority, are victims of sexism and are discriminated against.

After passing the law of women's right to vote rapid changes occurred in the French legislation. Women gained rights regarding many aspects of their living conditions including politics. The alternation of the state laws came faster than their fulfilment which is the reason for women's fight for parity in today's France.

The aim of the research is to study women's role as part of the political system in France during the last century focusing on three well known women Simone de Beauvoir, Simone Veil, Édith Cresson and their contribution to the French politics.

The bachelor's thesis covers topics on the evolution of women's rights over the centuries and their representation of French politics today.

RÉSUMÉ

Le titre de ce mémoire est: "*Les femmes en politique au 20e siècle en France.*" Le travail donné a pour but d'analyser la place des femmes en politique en France et de comprendre le rôle de trois femmes importantes dans l'Histoire de la France au 20e siècle.

La question de recherche est: comment sont changés les droits des femmes en politique en France et quelles sont des conséquences de la loi de parité.

Après l'obtention des droits de vote, les droits des femmes ont accéléré, des changements dans le statut des femmes et dans la société française au 20e siècle ont été mis en place.

Théoriquement, il y a eu beaucoup de changements dans la législation mais en réalité l'attitude des hommes politiques n'ont pas changé en face des femmes dans la politique. La bataille des femmes pour ancrer la parité en réalité, est actuelle même aujourd'hui.

Pielikumi

1. pielikums

Sievietes deputātes Francijā (%)¹⁸⁵		
	Kadidātes	Ievēlētos sieviešu skaits
1958	2,3	1,3
1962	2,4	1,7
1967	2,9	1,9
1968	3,3	1,7
1973	6,6	1,7
1978	16,3	4
1981	13,1	5,5
1986	25,1	5,8
1988	11,9	5,6
1993	19,5	5,9
1997	23,2	10,8
2002	39,3	12,1
2007	41,6	18,5
2012	40,0	26,9

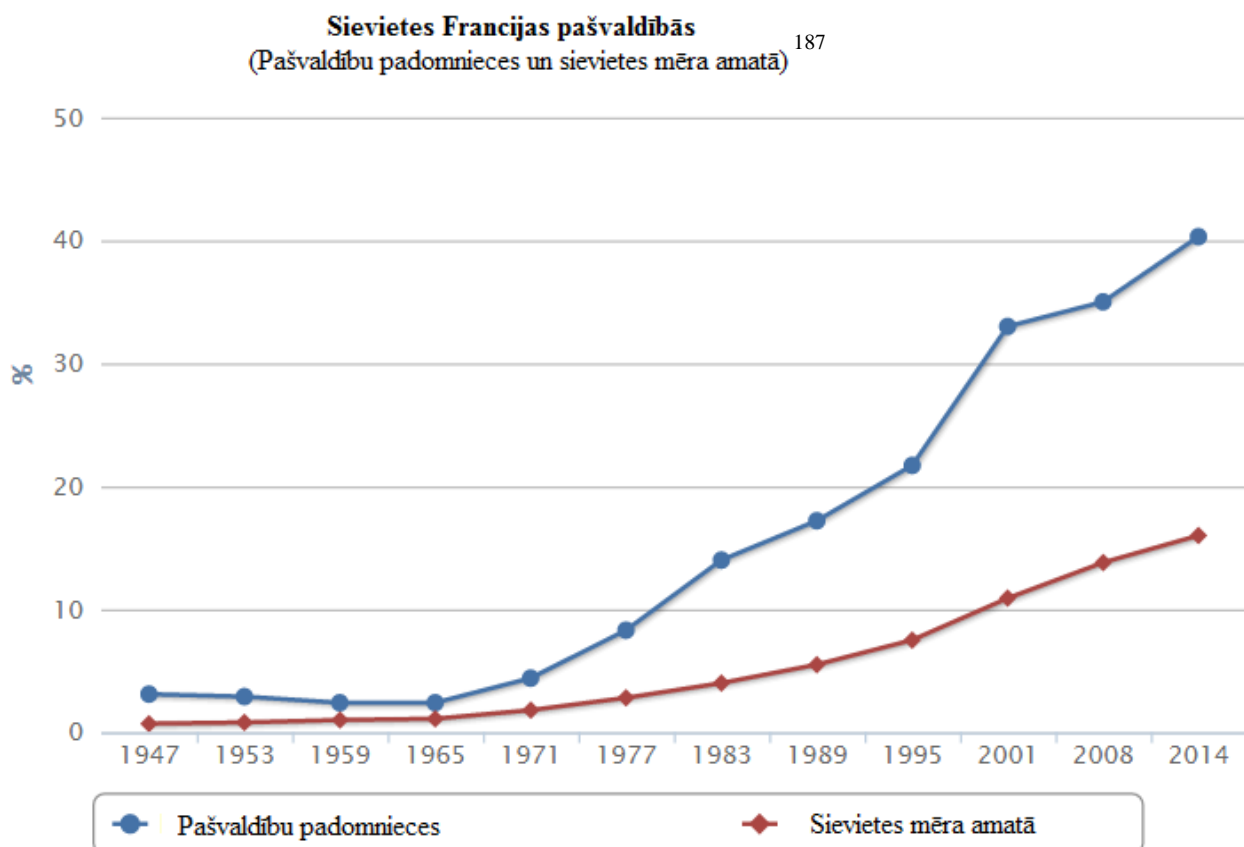
¹⁸⁵Part des femmes candidates et élues à l'Assemblée nationale en 2012. Pieejams: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=NATSOS05506 [skatīts: 27.03.2016.]

2. pielikums

Sievietes senatoru amatā (%)¹⁸⁶	
1952	2,5
1955	2,5
1958	1,9
1959	1,9
1962	1,9
1965	1,8
1968	1,8
1971	1,5
1974	2,5
1977	1,7
1980	2
1983	3
1986	2,8
1989	3,1
1992	5
1995	5,6
1998	5,9
2001	10,3
2004	16,9
2008	21,9
2011	22,1
2014	25

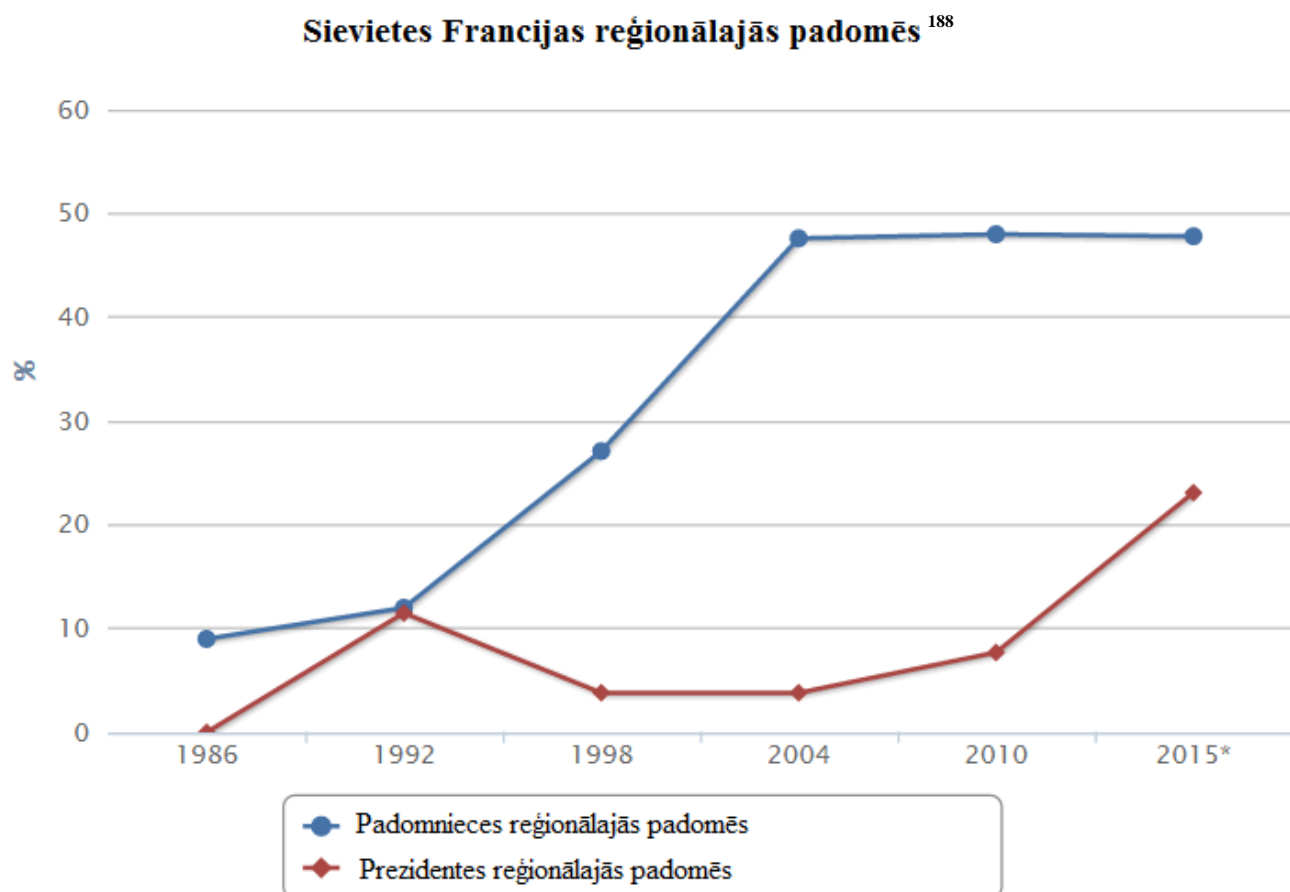
¹⁸⁶ Part des femmes élues au Sénat en 2014. Pieejams:
http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=partfemmesenat [skatīts: 27.03.2016.]

3. pielikums

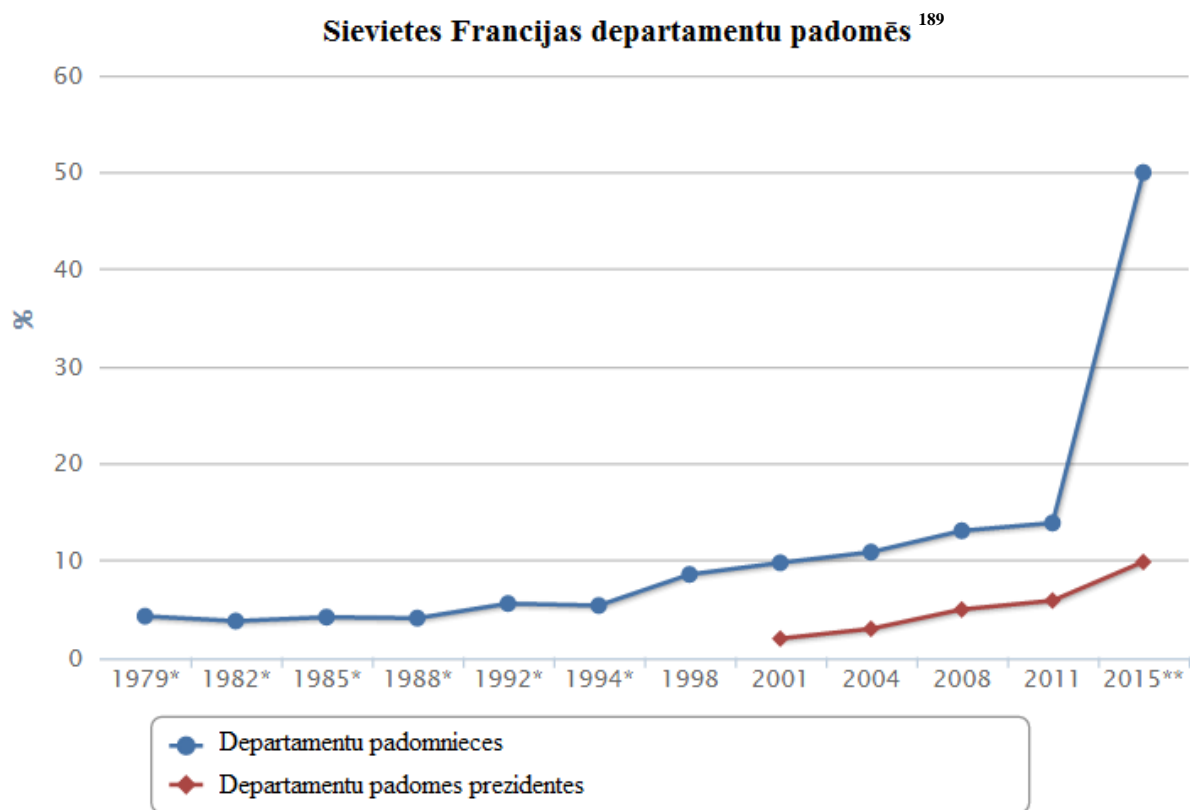
¹⁸⁷Part des femmes parmi les maires et les conseillers municipaux en 2014. Pieejams: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&id=288 [skatīts: 27.03.2016.]

4.pielikums

¹⁸⁸Femmes élues dans les conseils régionaux en 2015. Pieejams:
http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=NATSOS05507 [skatīts: 27.03.2016.]

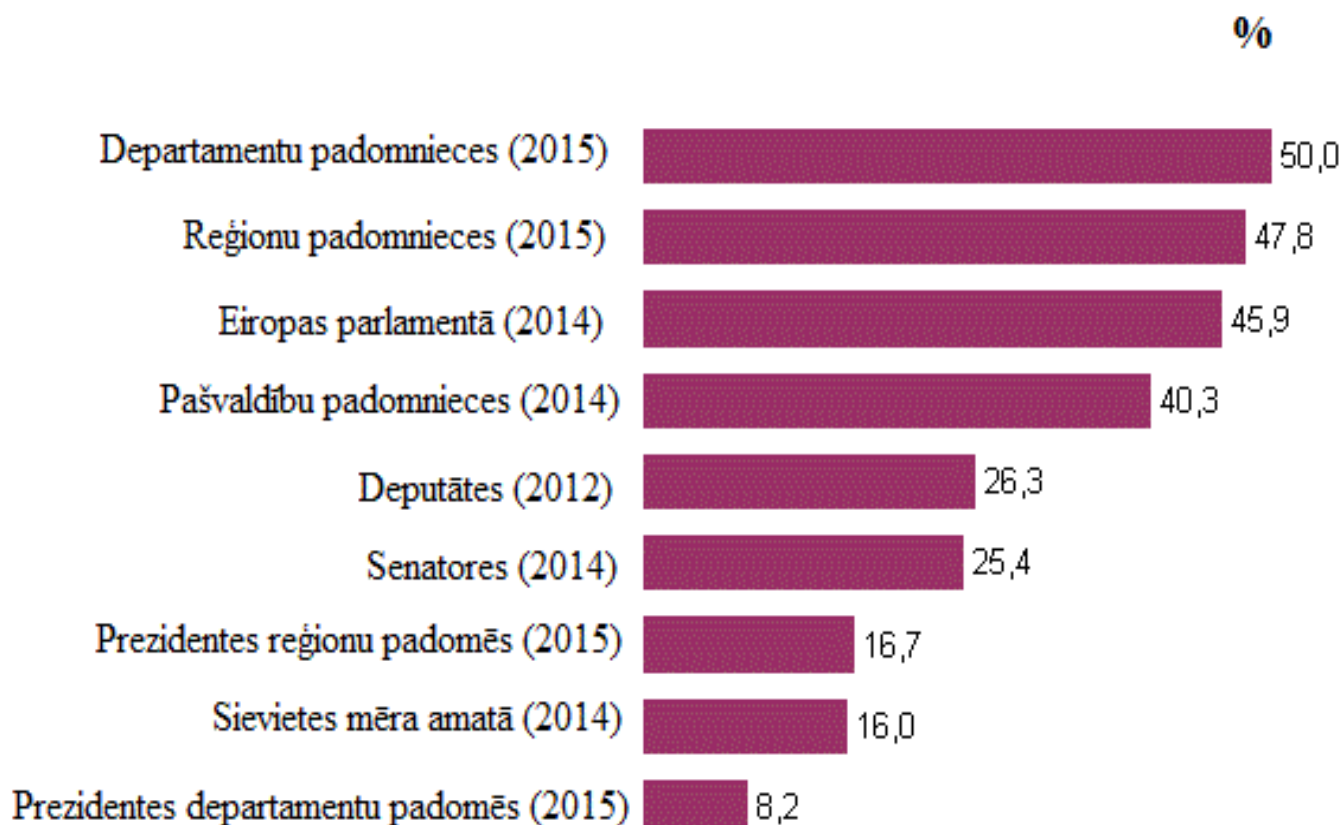
5. pielikums

¹⁸⁹Part des femmes élues dans les conseils départementaux en 2015. Pieejams:
http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?ref_id=NATSOS05508®_id=0 [skatīts:27.03.2016.]

6. pielikums

Sievietes Francijas politikā (2014/2015)¹⁹⁰

¹⁹⁰Participation des femmes à la vie politique française en 2015. Pieejams: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=NATTEF05531&page=graph [skatīts:27.03.2015.]

_____ darbs

Bakalaura, maģistra

“ _____ ”

tēmas nosaukums

izstrādāts Latvijas Kultūras akadēmijas _____ katedrā

katedras nosaukums

Ar savu parakstu apliecinu, ka _____ darbs izstrādāts patstāvīgi; izmantojot citu autoru darbos publicētus datus, definējumus un viedokļus, dotas precīzas norādes (atsauces) uz to ieguves avotu; iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ . ____ . ____ .2016.

Vārds, uzvārds

Paraksts

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: _____ . ____ . ____ .2016.

Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds

Paraksts

Recenzents: _____

Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds

Darbs iesniegts ____ . ____ .2016.

Studējošo servisa speciālists : _____

Vārds, uzvārds

Paraksts

Darbs aizstāvēts LKA _____ gala pārbaudījumu komisijas sēdē

Bakalaura, maģistra

____ . ____ .2016. prot. Nr. _____ vērtējums _____

Komisijas sekretārs: _____

Vārds, uzvārds

Paraksts

